

Sirkka Heinonen ja Juho Ruotsalainen

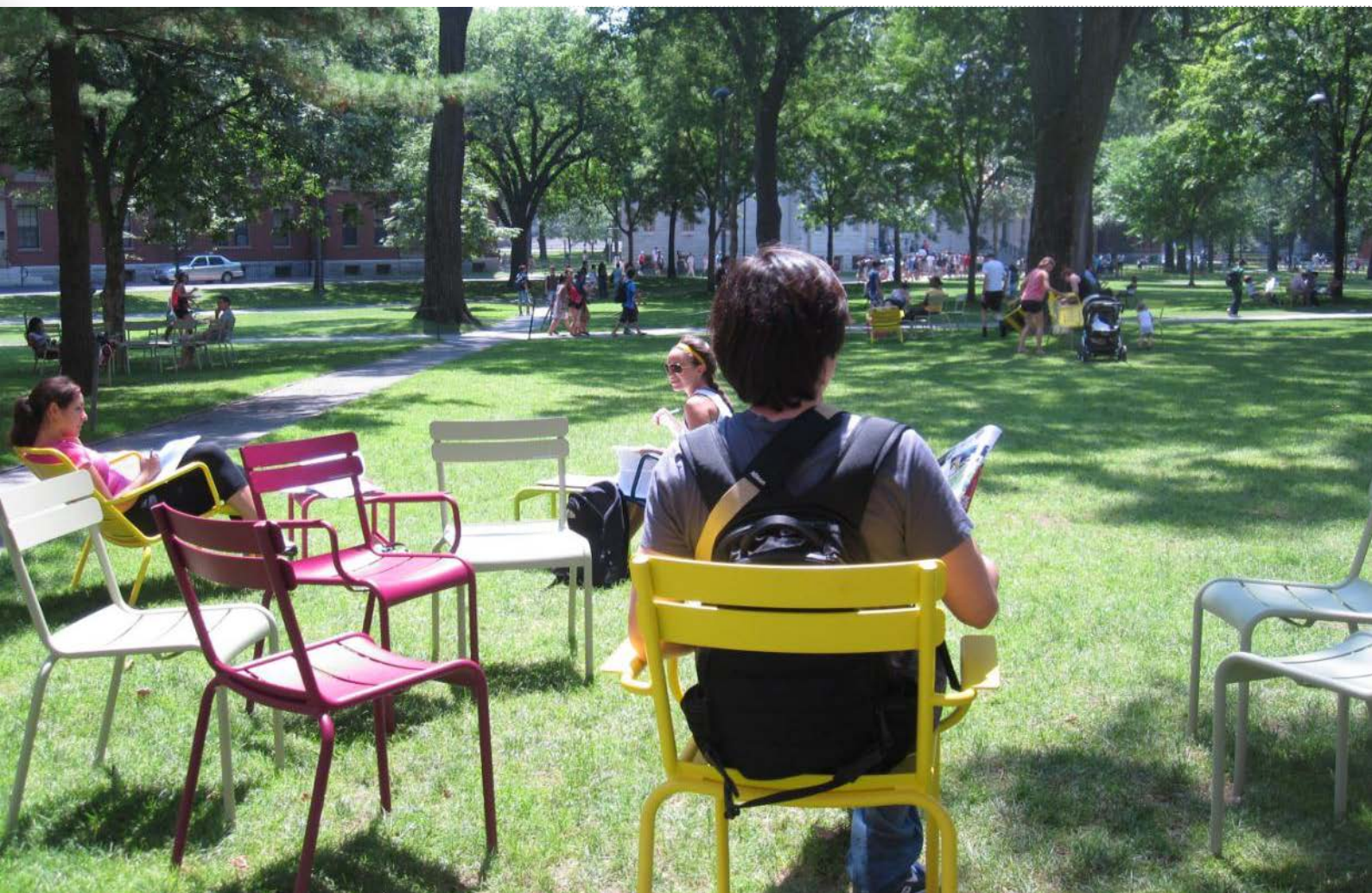
IHMISTEN KAUPUNKI 2030

Elävä esikaupunki -hankkeen
2. tulevaisuusklinikka ”Opportunity”
16.4.2012

TULEVAISUUDEN TUTKIMUSKESKUS
Tutu e-julkaisu 7/2012

Sirkka Heinonen, professori

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

sirkka.heinonen(at)utu.fi

Juho Ruotsalainen, projektitutkija

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

juho.ruotsalainen(at)utu.fi

Copyright © 2012 Heinonen, Ruotsalainen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus & Turun yliopisto

Kannen kuva © Sirkka Heinonen, raportin kuvat Sirkka Heinonen ja Juho Ruotsalainen

ISBN 978-952-249-144-2

ISSN 1797-1322

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Turun yliopisto

20014 TURUN YLIOPISTO

Käyntiosoite: ElectroCity, Tykistökatu 4 B, 20520 TURKU

Korkeavuorenkatu 25 A 2, 00130 HELSINKI

Pinninkatu 47, 33100 TAMPERE

Puh. (02) 333 9530

utu.fi/ffrc

tutu-info@utu.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	4
TIIVISTELMÄ.....	5
ABSTRACT	6
1. JOHDANTO	7
2. TEHDÄÄNKÖ TULEVAISUUS ESIKAUPUNGEISSA?.....	8
2.1 Digitaalinen merkitysyhteiskunta	9
3. TULEVAISUUSKLINIKKATYÖSKENTELY	14
3.1 Tulevaisuuskliniikkaan virittäytyminen	14
3.2 Tulevaisuusklinikan kulku.....	18
4. TULOKSET: TULEVAISUUSPYÖRÄT, RISTIINPÖLYTYS JA MUSTAT JOUTSENET	20
4.1 Elämysellinen ja merkityksellinen ympäristö ja asuminen (ryhmä 1)	21
4.2 Paikallisdemokratia ja ruohonjuuritason alhaalta ylös -toimintatavat (ryhmä 2)	27
4.3 Esikaupunkien uudet käytöt ja toimintoja yhdistävät hybriditilat (ryhmä 3).....	33
5. YHTEENVETOA.....	41
KIRJALLISUUTTA	44
LIITE 1. Kutsu ja ohjelma	46
LIITE 2. Osallistujat	48
LIITE 3. Ennakkokysymysten vastaukset.....	49

ESIPUHE

Tekesin Tila-ohjelmaan kuuluva Elävä esikaupunki (ELOISA) -hanke tutkii esikaupunkien elinkaarikestävyyttä, viihtyisyyttä ja monikäyttöisyyttä. Kolmivuotisessa hankkeessa (2011–2013) pyritään löytämään keinoja lisätä esikaupunkien elinvoimaisuutta ja tilallista pääomaa. Hankkeen ohjausryhmässä ovat jäseninä ja varajäseninä Sanna Ahonen (YTK), Kai Fogelholm (Espoon kaupunki), Sirkka Heinonen (Tulevaisuuden tutkimuskeskus), Riikka Henriksson (Helsingin kaupunki), Tomi Henriksson (Vantaan kaupunki), Jukka Huikari (Tekes), Markus Härkäpää (Helsingin kaupunki), Mervi Ilmonen (YTK), Ari Jaakola (Vantaan kaupunki), Seppo Kallio (Espoonkruunu Oy), Timo Karén (VAV Asunnot Oy), Elina Kataja (Pöyry Oy), Marko Kivistö (Neapo Oy), Hannu Kytö (Kuluttajatutkimuskeskus), Jaana Nevalainen (Ympäristöministeriö), Markku Norvasuo (YTK) (pj), Esa Marttila (Neapo Oy), Mikko Mälkki (YTK), Raine Mäntysalo (YTK), Teija Ojankoski (VAV Asunnot Oy), Minna Perähuhta (Museovirasto), Pasi Rajala (Pöyry Oy), Petteri Repo (Kuluttajatutkimuskeskus), Simo Ruohomäki (Isännöitsijätoimisto Maikoski), Juho Ruotsalainen (Tulevaisuuden tutkimuskeskus), Teuvo Savikko (Espoon kaupunki), Mari Siivola (Helsingin kaupunki), Päivi Timonen (Kuluttajatutkimuskeskus) ja Olli Vuola (Neapo Oy).

Kolmivuotisessa hankkeessa järjestetään joka vuosi Tulevaisuusklänikka-työpaja, josta vastaa Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Tulevaisuusklänikoissa tarkastellaan esikaupunkien muutosta, uusia käyttötapoja ja uusia toimijoita. Lisäksi niissä saatetaan eri toimijoita vuoropuheluun keskenään. Tulevaisuusklänikoissa käytetään useita, osallistavia ja yhteisluovuuteen perustuvia tulevaisuudentutkimuksen metodeja. ELOISA-hankkeen tulevaisuusosion toteuttavat professori Sirkka Heinonen ja projektitutkija Juho Ruotsalainen Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta. Lisäksi kehityspäällikkö Leena-Maija Laurén ja projektitutkija Sofi Kurki ovat osallistuneet Tulevaisuusklänikkatyöskentelyyn moderaattoreina.

16.4.2012 järjestettiin hankkeen toinen Tulevaisuusklänikka ”*Opportunity*” Helsingin kaupungin Burtzsalissa. Tässä julkaisussa on raportoitu kyseisen Tulevaisuusklänikan tulokset. Tulevaisuusklänikassa jatkettiin hankkeen ensimmäisen Tulevaisuusklänikan ”*Perspective*” tuloksia kehittämällä niistä konkreettisia käytännön sovellusaihoita.

Hankkeen kolmannessa ja viimeisessä, vuonna 2013 järjestettävässä Tulevaisuusklänikassa ”*Solution*” viedään eteenpäin tässä julkaisussa raportoidun tulevaisuusklänikan tärkeimpiä ja kiinnostavimpia sovelluksia ja sovellusaihoita. Se tehdään tarkentamalla niitä edelleen sekä suunnittelemalla niiden konkreettista toteutusta ja soveltamista ELOISA-hankkeen kohdealueisiin. Kolmannen tulevaisuusklänikan tuloksena syntyy myös suosituksia kohdealueiden kehittämiseen.

Tulevaisuusklänikoiden työskentelyn tulokset ovat kaikkien aiheesta kiinnostuneiden toimijoiden hyödynnettävissä. Lausumme kiitokset kaikille Tulevaisuusklänikan työskentelyyn ja toteutukseen osallistuneille.

Helsingissä 30.6.2012

Jukka Huikari, Teknologia-asiantuntija
TILA-ohjelma, Tekes

Sirkka Heinonen, Professori
Tulevaisuuden tutkimuskeskus

TIIVISTELMÄ

Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2012) *Ihmisten kaupunki 2030. Elävä esikaupunki -hanke* 2. tulevaisuus-klinikka "Opportunity" 16.4.2012. Tutu e-julkaisuja 7/2012. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 51 s. ISBN 978-952-249-144-2.

Avainsanat: esikaupunki, kaupunkisuunnittelu, ennakointimetodit, tulevaisuusikkuna, tulevaisuuspyörä, tulevaisuuslinikka, mustat joutsenet.

Tässä raportissa esitellään Tekesin Tila-ohjelmaan kuuluvan ja Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen koordinoiman Elävä esikaupunki -hankkeen (ELOISA) toisen Tulevaisuuslinikan "Opportunity" tulokset. Elävä esikaupunki -hankkeen Tulevaisuushaasteet-osion toteuttaa Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus kolmena Tulevaisuuslinikkana vuosina 2011–2013. Tässä raportoidussa, hankkeen toisessa Tulevaisuuslinikassa tutkittiin kolmessa teemaryhmässä sitä, millaisia käytännön ratkaisuja hankkeen ensimmäisen tulevaisuuslinikan "Perspective" tulosten pohjalta voisi kehittää.

Ryhmät oli muodostettu ennalta edellisen tulevaisuuslinikan tulosten pohjalta, ja ne olivat: 1) Elämyksellinen & merkityksellinen ympäristö ja asuminen; 2) Paikallisdemokratia ja ruohonjuuritason alhaalta ylös -toimintatavat ja 3) Esikaupunkien uudenlaiset käytöt ja eri toimintoja yhdistävät hybriditilat.

Visuaalisten heikkojen signaalien Tulevaisuusikkuna viritti osallistujat tulevaisuustyöskentelyyn. Ryhmi-en tulevaisuuspyörä-työskentelyssä syntyi lukuisia kekseliäitä ja toteuttamiskelpoisia käytännön kehitysideoita. Lisäksi tässä tulevaisuuslinikassa ryhmät jatkotyöstivät toistensa ideoita ristiinpollytysoivaiheessa. Tässä kehitysideoiksi jalostuivat seuraavat: Asukaslähtöinen, elämyksellinen ympäristösuunnittelu ja -taide, Paikallisdemokratia: kaupunginosat kyliksi, sekä Hyvin muotoiltu nettipalvelu. Ryhmät miettivät myös mahdollisia mustia joutsenia ja niiden vaikutuksia elämälle esikaupungeissa.

Kokonaisuudessaan tulevaisuuslinikassa hahmottuneet ideat voi jäsentää itsetekemisen – DIY (Do-It-Yourself) -kulttuurin alle. Vuonna 2013 järjestettävässä ELOISA-hankkeen viimeisessä tulevaisuuslinikassa suunnitellaan tämän tulevaisuuslinikan ideoiden konkreettista käytännön toteutusta sekä hahmotetaan tulevaisuuden esikaupunkeja DIY-kulttuurin kehtoina.

ABSTRACT

Heinonen, Sirkeka & Ruotsalainen, Jubo (2012) *People's City 2030. "Opportunity". The second Futures Clinique of the project Resilient Suburbs, 16.4.2012. FFRC eBooks 7/2012. Finland Futures Research Centre, University of Turku. 51 p. ISBN 978-952-249-144-2.*

Keywords: suburb, city planning, foresight methods, Futures Window, Futures Wheel, Futures Clinique, black swans.

This report presents the results of the second Futures Clinique “Opportunity” of the research project “Elävä esikaupunki, ELOISA” (Resilient Suburb). The project is part of the Tila program at Tekes (the Finnish Funding Agency for Technology and Innovation) and it is coordinated by the Centre for Urban and Regional Studies of Aalto University. The Finland Futures Research Centre is responsible for the foresight part of the project. Foresight section is carried out as three Futures Cliniques in 2011–2013.

The second Futures Clinique, "*Opportunity*", of the project, reported here, probed and brainstormed in three theme groups practical solutions and applications based on the results and ideas of the first interactive and participatory Futures Clinique, "*Perspective*", of the project.

The theme groups were formed according to the main results of the Futures Clinique "*Perspective*", and they were: 1) Environment and living of meaningful experiences; 2) Local democracy and grass-rooted bottom-up approaches, and 3) New uses of suburbs, and hybrid spaces combining different functions.

Numerous inventive and feasible practical solutions were developed in the Futures Wheel session, as stimulated through viewing a preceding Futures Window. Additionally, in this Futures Clinique the groups worked forward on the ideas of other groups as a Cross-fertilisation session. In this phase the following ideas and themes were refined and elaborated: "Citizen-oriented environmental planning and art", "Local democracy: neighbourhood as a village", and "Well-designed web service/platform". Moreover, the groups also identified possible black swans and their effects on the living in suburbs.

All in all the ideas formulated in the Futures Clinique can be sorted under the culture of DIY (Do-It-Yourself). In the third and final Futures Clinique, "*Solution*", of the Resilient Suburbs project in 2013 the concrete realization of these results will be planned, and sketched to feature the future suburbs as cradles for DIY.

1. JOHDANTO

Helsingin kaupungin Burtz-salissa 16.4.2012 pidetty Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuuslinikka ”*Opportunity*” on jatkoa hankkeen edelliselle tulevaisuuslinikalle ”*Perspective*”. Nyt järjestetyssä tulevaisuuslinikassa kehitettiin käytännön ideoita, sovelluksia ja palveluita Perspective-tulevaisuuslinikan keskeisistä teemoista: merkityksellisestä ja elämyksellisestä ympäristöstä, paikallisdemokratiasta sekä hybriditiloista.

Tulevaisuuslinikka on Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa kehitetty tulevaisuudentutkimuksen osallistava ja joukkoluovuutta hyödyntävä tutkimusmenetelmä. Tulevaisuuslinikassa valitun aiheen mahdollisia tulevaisuuksia tutkitaan ja työsketään ryhmissä eri ennakkointimetodien avulla. Ennen varsinaista Tulevaisuuslinikkaa osallistujille lähetetään tausta-aineistoa ja ennakkotehtäviä. Tulevaisuuslinikan jälkeen työskentelyn tulokset koostetaan ja lavennetaan tutkimusraportiksi.

Elävä esikaupunki -hankkeessa kolmen Tulevaisuuslinikan jatkumo etenee *Perspective-Opportunity-Solution* -rakenteen mukaisesti. (Ks. ensimmäisen ELOISA-hankkeen tulevaisuuslinikan raportti Heinonen, Kurki, Laurén & Ruotsalainen 2011.¹) Tulevaisuuslinikan työskentelyä kehystivät sukupolvinäkökulma ja digitalisaatiokehitys. Suuret ikäluokat ovat määränsä puolesta merkittävä ryhmä; nuoret diginatiivit vaikuttavat keskeisesti siihen, millainen tulevaisuuden yhteiskunnasta muotoutuu. Digitaaliset teknologiat ja palvelut ovat puolestaan tärkeimpiä mahdollistavia ajureita (ks. esim. Heinonen & Ruotsalainen 2012b).

Digitalisaatio muuttaa syvästi myös kaupunkikulttuuria, sillä se mahdollistaa aivan uudenlaisia sosiaalisia suhteita ja toimintamuotoja vaihtotaloudesta suoraan demokratiaan. Digitaaliset kommunikaatiovälineet syventävät ja laajentavat verkostoja edelleen, ulottavat ihmisten elämismailman systeemimailmaan –

auttavat luomaan kaupunkilaisista itsestään syntyvää kaupunkia.

Kuva 1. Olemme jatkuvasti ja monin eri tavoin yhteydessä toisiin ihmisiin myös ollessamme fyysisesti yksin.

---

¹ Aiempien hankkeiden Tulevaisuuslinikoista ks. esim. Heinonen 2010.

2. TEHDÄÄNKÖ TULEVAISUUS ESIKAUPUNGEISSA?

"...What is needed are new, transformational ways of thinking and acting that engage the private, public and civic sectors to make meaningful change..."

Creative Frontline

Tulevaisuuden eläviä ja elinvoimaisia esikaupunkeja rakennetaan tuleville sukupolville, arvoille ja teknologioille. Tämän vuoksi Elävä esikaupunki -hankkeen toisessa tulevaisuuslinikassa ”*Opportunity*” työstettiin eteenpäin ensimmäisen tulevaisuusklinikan ”*Perspective*” (Heinonen et al. 2011) tuloksia erityisesti **digitaalisten palvelujen ja sukupolvitarkastelun näkökulmasta.**

Tietoyhteiskuntaa mahdollisesti seuraavan merkitysyhteiskunnan kehittymiseen vaikuttavat keskeisesti digitaaliset teknologiat ja palvelut, kuten mobiililaitteet ja erilaiset sosiaalisen median sovellukset (Heinonen & Ruotsalainen 2012b). Diginatiivit ovat internetiin ja sen arvomaailmaan syntynyt, tulevaisuuden kulttuuria määrittävä sukupolvi. Suuret ikäluokat ovat taasen määränsä, palvelutarpeidensa, ostovoimansa ja nuoremmista monesti poikkeavien arvojensa ja toimintatapojensa vuoksi merkittävä sukupolvi.

Digitaalisen kulttuurin keskeinen arvo on osallistuminen. Kaupunkisuunnittelua voidaankin kritisoida siitä, että siinä ei osallisteta tarpeeksi asukkaita ja toimijoita, joita palvelemaan esikaupungit on ylipäänsä tarkoitettu (Ford 2010). Esikaupunkien tulisi olla nykyistä enemmän globaalin tuottamisen paikkoja, joissa asukkaat voivat aktiivisesti luoda itse aluettaan ja sen tulevaisuutta. Tämän vastakohtana on vallalla oleva rakennusliikevetoinen suunnittelu, jossa esikaupungit nähdään ”tehostavan” uudelleensuunnittelun passiivisina kohteina. (Lehtovuori 2012).

Esikaupungit on tarkoitettu kaikille, niin suurille ikäluokille kuin diginatiiveille – haasteena on elävän esikaupungin luominen erilaisille toimijoille hyvän ja mielekkään elämän yhteiseksi ympäristöksi. Elävän esikaupungin kehittämisessä elinympäristön tilat, tilojen käyttö ja sosiaaliset suhteet sekä näistä kumpuavat merkitykset ovat avainasemassa.

Näitä arvoja ja tavoitteita heijastelevat myös ELOISA-hankkeen edellisen tulevaisuusklinikan ”*Perspective*” tulokset, joiden mukaan tulevaisuuden esikaupungeilta vaaditaan erityisesti:

- 1) **Elämyksellistä & merkityksellistä ympäristöä ja asumista,**
- 2) **Paikallisdemokratiaa, ruohonjuuritason alhaalta ylös -toimintatapoja ja**
- 3) **Esikaupunkien uudenlaista käyttöä ja eri toimintoja yhdistäviä hybriditiloja.**

ELOISA-hankkeen toisella, tässä julkaisussa raportoidulla Tulevaisuuslinikalla ”*Opportunity*” oli kolme tavoitetta:

- 1) **Pohtia ja työstää eteenpäin yllä mainittuja ensimmäisen Tulevaisuusklinikan tuloksia sekä erityisesti ideoida niiden käytännön toteutusta,**

- 2) **Pohtia, miten digitaalisia teknologioita ja palveluja voisi hyödyntää ideoiden toteuttamisessa, sekä**
- 3) **Tarkastella suurten ikäluokkien ja diginatiivien sukupolvia. Kuinka tulevaisuuden esikaupungit palvelisivat kummankin ryhmän hyvinvointia? Kuinka näiden sukupolvien välisiä ristiriitoja voisi ratkaista ja toisaalta niiden välistä vuorovaikutusta edistää?**

Tulevaisuusklänikka-prosessissa suunnitellaan yllä mainituista, toisiinsa limittyvistä näkökulmista mallia, joka voisi tehdä tulevaisuuden esikaupungit houkutteleviksi, eläviksi ja elinvoimaisiksi. Näistä ominaisuuksista voi syntyä esikaupunkien kehittämistä suuntaava tulevaisuuden visio. Ihmisten arvot liikkuvat kohti itsen toteuttamista ja ruohonjuuritason toimintaa – näillä on yhä enemmän kysyntää myös työelämässä. Kun julkinen huomio ja panostus ovat viime vuosina keskittyneet kantakaupunkeihin (esim. Richard Florida ja luova luokka), **ehkä seuraavaksi uusi kuhina nousee esikaupungeista, joissa asukkaiden oma toiminta on kaiken lähtökohta ja joissa on tilaa uutta luoville, rajoja rikkoville ajattelu- ja toimintamalleille.**²

2.1 Digitaalinen merkitys yhteiskunta

Elävä esikaupunki -hankkeen Tulevaisuusklänikka-prosessissa esikaupunkien tarkastelun laaja viitekehys muodostuu yhteiskuntavaiheiden evoluutiosta. Modernit yhteiskunnat ovat käyneet läpi kaksi suurta yhteiskuntavaiheiden siirtymää: agraariyhteiskunnasta teollisuusyhteiskuntaan ja teollisuusyhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan. Yhteiskuntavaiheet ovat kokonaisvaltaisia: ne vaikuttavat kaikkiin elämän- ja yhteiskunnan alueisiin. Esimerkiksi teollisuusyhteiskunnassa teolliset prosessit eivät luonnehtineet vain tuotantoa, vaan myös koululaitosta, asumista, vapaa-aikaa ja ihmisten arvomaailmaa.

Tähän astinen tietoyhteiskuntakehitys on tapahtunut paljolti edelleen teollisen yhteiskunnan mallin mukaisena.³ Kutsumme tietoyhteiskunnan jälkeistä, parhaillaan kehittymässä olevaa yhteiskuntavaihetta merkitys yhteiskunnaksi (Heinonen & Ruotsalainen 2012b). Siinä yhteiskunnan toimintaa taloudesta ihmisten arkielämään ohjaa ihmisten pyrkimys merkityksellisiin kokemuksiin ja elämyksiin sekä yksilöllisen identiteetin rakentamiseen. Taloudessa tuotetaan ja kulutetaan ennen kaikkea symboleja, kulttuurisia merkityksiä. Merkitys yhteiskunnassa ihmisten välinen vilkas kommunikaatio ja yhteistoiminta muuttavat syvästi rakenteita ja toimintatapoja – toiminta omaehtoistuu ja irtautuu instituutioista. Tulevaisuusklänikka-prosessin ydinkysymys kuuluu, **millainen on merkitys yhteiskunnan elävä ja elinvoimainen esikaupunki ja miten se voidaan toteuttaa?**

Kullakin yhteiskuntavaiheella on omat, niille luonteelliset avainteknologiansa – teollisessa yhteiskunnassa näitä olivat esimerkiksi sähkövoima ja liukuhinna, tietoyhteiskunnassa mikrosiru ja ICT yleensä. Merkitys yhteiskunnassa määrääviksi nousevat internet tai ”sosiaalinen media” sekä joka paikkaan

---

² Tällöin on pidettävä mielessä, että innovaatiot ja uudet ideat voivat olla vanhojen ideoiden ja elementtien uudelleenajattelua, yhdistelyä, tai uuden kontekstin hahmottamista (Heinonen & Tuominen 2006).

³ Tietoyhteiskunnan käsitteistä ks. Heinonen, Hietanen, Kiiiskilä & Koskinen 2004.

mukana kulkevat mobiililaitteet. Palvelut ovat digitaalisia, ja niissä yksilöllinen merkityshakuisuus yhdistyy uudenlaisiin, entistä verkottuneempiin sosiaalisiin suhteisiin. Erityisesti digitaalisten, kaikkialla läsnä olevien ubiikkipalvelujen myötä ihmisten yhteistoiminta saa aivan uutta voimaa. Yksilöiden sosiaalinen voimaantuminen on viime aikoina näkynyt kaikkialla arabikeväästä ravintolapäiviin.

Ajatushautomo Demos Helsinki on tiivistänyt yhteiskuntien kehitysvaiheita osuviksi minälähtöisiksi ”I”-luonnehdinnoiksi (www.slideshare.net/mokka/demos-helsinki-city-2). Hyvinvointivaltio 1950-luvulta 1980-luvulle oli perustarpeiden ”I Need” -aikakausi. Sitä seurasi kulutusyhteiskunnan ja hedonistisen individualismin voimistuminen 1980- ja 1990-luvuilla – ”I Want” -aikakausi. Tietoyhteiskunnan vahvistuminen korosti ihmisten erityisosaamista, ja 1990-luvun loppu ja 2000-luvun alku olivat ”I Can” -aikakautta. Nyt, 2010-luvulla olemme sosiaalisten teknologioiden ja yksilöiden elämismaailman vahvistumisen myötä Demos Helsingin mukaan siirtyneet me-henkiseen ”We Can” –vertaisyhteiskuntaan. We Can -aikakautta voisi luonnehtia myös ”We Share” -aikakaudeksi, sillä erilaiset vaihtotalouden ja vertaistuotannon muodot sekä avoin informaatio ja kommunikaatio voivat muodostua uuden yhteiskuntamuodon keskeisiksi kulttuurin ja talouden tukipilareiksi.

Yllä kuvatut kehitystrendit näkyvät myös ELOISA-hankkeen ensimmäisen Tulevaisuusklinikan ”Perspective” tuloksissa, joiden mukaan tulevaisuuden elävää esikaupunkia luonnehtivat erityisesti seuraavat trendit ja arvot:

- Elämäntapa- ja elämyslähtöisyys, merkityshakuisuus
- Yksilöllisyys, itseilmaisun vapaus
- Uusyhteisöllisyys (vahva, mutta yksilölähtöinen, avoin ja joustava yhteisöllisyys)
- Paikallisuus ja paikallisidentiteetti, alueiden omaleimaisuus
- Laadullinen hyvinvointi
- Ekologisuus
- Joukkoistaminen, joukkoluovuus, vertaistuotanto
- Internet ja mobiililaitteet: digitaaliset palvelut ja digitaalinen kulttuuri.
- Sukupolvien välinen vuorovaikutus

Nämä ensimmäisessä Tulevaisuuslinikassa esiin nousseet arvot ja trendit käyvät miltei yksi yhteen TNS-gallupin mukaan (www.tns-gallup.fi/asiantuntemus/arvot-trendit/) vuonna 2011 vahvistuneiden asennesuuntausten kanssa:

- Cocooning – kotikeskeinen elämä
- Life casting – halu jakaa oma elämä
- Local global – paikallinen aktiivisuus
- Happy-go-lucky – kohti iloa ja nautintoa
- Eskapismi – pakoon arkea

- Security nest – turvallisuudentunnetta hakien
- Sormenjälki – voimakas halu vaikuttaa asioihin

Diginatiivit ja suuret ikäluokat

ELOISA-hankkeen ensimmäisessä Tulevaisuuslinikassa esiin nousseet ja TNS-gallupin edellä kuvaamat arvot luonnehtivat etenkin diginatiivien (noin vuosina 1980–2010 syntyneiden) sukupolvea. Richard Donkin (2010, 158) tiivistää Don Tapscottin kuvaileman ”nettisukupolven” ominaisuuksiksi ja arvoiksi seuraavat: vapaus (freedom), muokattavuus (customization), intensiivinen ja läpikotainen perehtyminen asioihin (scrutiny), persoonan eheys (integrity), yhteistyö (collaboration), viihde (entertainment), vauhti (speed) sekä kekseliäisyys ja luovuus (innovation). Tähän voisi lisätä vielä Tapscottilta (1998, 68–75) itseltään itsenäisyyden, emotionaalisen ja intellektuaalisen avoimuuden sekä ilmaisullisuuden.

Suurten ikäluokkien keskeisiksi arvoiksi ja ominaisuuksiksi voisi mainita esimerkiksi ahkeruuden, velvollisuudentunnon, säästäväisyyden, työn, materiaalisen vaurauden, rehellisyyden, terveyden, yksityisyyden ja esivallan kunnioituksen. Suurten ikäluokkien ja diginatiivien arvot ovatkin monessa kohtaa toisilleen vastakkaisia. Diginatiiveja voisi luonnehtia sisältäpäin ohjautuviksi: heitä motivoi itsen ilmaiseminen ja kehittäminen yhdessä vertaistensa kanssa. Koska he – tai ainakin uudet ”hyväosaiset” – uskovat itseensä, he sopeutuvat hyvin jatkuvaan muutokseen, ja jopa nauttivat siitä uusien ajatusten ja mahdollisuuksien lähteenä. Suuriin ikäluokkiin kuuluvat ovat puolestaan enemmän ulkoohjautuvia: heitä motivoi materiaallinen vauraus, velvollisuuksien täyttäminen, jatkuvuus, totunnaistavat ja status.

Esikaupunkien suunnittelussa tulisikin pohtia myös sukupolvien arvoja ja niiden välisiä ristiriitoja. Millaista esikaupunkia nämä ikäpolvet toivovat? Millaisia palveluja toisaalta työelämään siirtyvät diginatiivit, toisaalta eläköityvät suuret ikäluokat kaipaavat? Miten näiden kahden ikäluokan arvoja ja toimintatapoja voisi hyödyntää esikaupunkien suunnittelussa? Entä olisiko eri esikaupungit hyvä kohdentaa ja profiloida eri ikäpolville, vai voisiko sukupolvien välisistä eroista syntyä jotain hedelmällistä?

Design on määritelty olemassa olevien olojen muokkaamiseksi kohti toivottuja oloja (wikipedia). Esikaupungin elävyyden ja elinvoimaisuuden kriteeriksi voikin muodostua se, kuinka aktiivisesti asukkaita otetaan mukaan esikaupunkien suunnitteluun sekä se, kuinka paljon asukkaat voivat itse muokata asuinympäristöään mieltymystensä mukaiseksi. Tässä mielessä tulevaisuuden esikaupunkien kehittämisen tärkeimpiä kysymyksiä voi olla se, miten esikaupunki tukee asukkaiden transformaatioprosesseja. Pinen ja Korn:n (2012) mukaan elämys- ja merkitystaloudessa on kyse nimenomaan siitä, miten tuotteet ja palvelut tukevat kuluttajan omaa transformaatiota – pyrkimyksiä olla se henkilö, asukas, työntekijä, sukulainen, toimija, vaikuttaja, joka haluaa olla tai jollaiseksi haluaa tulla.

Digitalisaatio ja digipalvelut

Internetin ja ”sosiaalisen median”⁴ leviäminen, digitalisaatio ja digitaaliset palvelut ovat tulevaisuuden yhteiskuntaan perustavasti vaikuttavia megatrendejä. Digitaaliset teknologiat liittyvät nykyistä megatrendeistä suorimmin kulttuuriin – ne ovat symboleja välittäviä kommunikaatiovälineitä. Digitaalisia palveluita voivat olla esimerkiksi web-sivustot, blogit, yhteisöpalvelut (Facebook, Twitter jne.) ja mobiililaitteiden sovelluspalvelut.

Internet sovelluksineen kytkeytyy suoraan myös ELOISA-hankkeen ensimmäisen tulevaisuusklinikan keskeisiin tuloksiin. Kokemuksellisuus, alhaalta ylös -ajattelu ja yksityisen & julkisen tilan sekoittuminen ovat myös internetin perusarvoja.

Jos kaupungit ja esikaupungit ovat tulevaisuudessa yhä enemmän kokemuksellisia paikkoja ja alustoja erilaisten yhteisöjen muodostamiselle, digitaaliset palvelut ovat vastaavasti yhä tärkeämpi osa niiden infrastruktuuria. Kuten perinteinen kaupunki-infrastruktuuri, ICT-infrastruktuuri tehostaa kaupungin toimintaa, mutta auttaa lisäksi luomaan uusia yhteyksiä ihmisten välille sekä muokkaamaan kaupunkikokemusta. Charles Leadbeaterin (2011) mukaan kaupungeille onkin tulevaisuudessa yhtä tärkeää antaa ihmisille kokemuksia kuin pitää huolta teistä ja rakennuksista.

Clay Shirky (2009) mukaan internetin ja digitaalisten kommunikaatioteknologioiden kumoukselliset vaikutukset perustuvat ytimeltään kahteen seikkaan: **1)** ne romahduttavat vuorovaikutuksen ja ryhmien muodostamisen kustannukset (rahassa, ajassa, vaivassa jne.) ja **2)** ne siirtävät kollektiivisen toiminnan painopistettä perinteisten instituutioiden ja organisaatioiden ulkopuolelle. Kykymme jakaa, tehdä yhteistyötä ja toimia kollektiivisesti on kasvanut radikaalisti – samalla yhteistyömme on yhä enemmän yksilöistä lähtevää ja itseorganisoituvaa.

Digitaalisille palveluille voi antaa neljä perustehtävää, joita voi helposti soveltaa myös kaupunkiin:

- 1) Tarjota ja auttaa löytämään yksilöllisesti merkityksellistä ja hyödyllistä sisältöä
- 2) Tarjota yksilöille ja yhteisöille julkaisemisen ja informaation jakamisen väyliä
- 3) Luoda yhteyksiä ihmisten välille sekä tarjota alustoja sosiaaliselle kanssakäymiselle ja toiminnalle – erityisesti vahvistaen heikkoja sosiaalisia siteitä
- 4) Helpottaa arkea ja tehostaa toimintoja

Kaiken kaikkiaan digitaaliset palvelut lisäävät todellisuutemme uusia kerroksia ja avaavat uusia mahdollisuuksia. Nopeasti yleistyvät mobiililaitteet tarjoavat jatkuvan pääsyn virtuaaliseen, ei-fyysiseen todellisuuteen. Esimerkiksi älypuhelinien paikkatietoja (GPS-paikannusta) hyödyntävät sovellukset tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia vaikkapa vaihtopiireille, spontaanille ryhmittymiselle tai ylipäätään toisilleen vieraiden kohtaamiselle.

---

⁴ ”Sosiaalinen media” on käsitteenä huono, ja tulee aikanaan poistumaan kielestä samaan tapaan kuin autoa lakattiin aikanaan kutsumasta ”hevoseptomaksi kärryksi”.

Puhelimet, kannettavat tietokoneet ja tabletit ovat vasta todellisuuttamme laajentavien mobiililaitteiden ensimmäinen muoto. Google on jo lanseerannut Google Gogglesit, ”silmälasit”, jotka voivat esimerkiksi näyttää käyttäjälleen tietoa niistä ympäristön kohteesta, johon hän kohdistaa katseensa. Vastaavankaltaisten ”lisätyn todellisuuden” (Augmented Reality) sovelluksia on helppo kuvitella hyödynnettäväksi esimerkiksi kaupunkitaiteessa.

Digitaaliset palvelut voivat tehdä kaupunkikokemuksesta hauskemman, yksilöllisemmän ja yhteisöllisemmän. Ne auttavat löytämään uusia kiinnostavia kohteita ja tapahtumia. Ne auttavat ihmisiä kohtaamaan toisensa – niin tuttuja kuin tuntemattomia. Ne helpottavat kaupunkilaisten osallistumista päätöksentekoon sekä kaupunkitilan luomiseen. Parhaimmillaan ne voivat muuttaa käsitystämme ja kokemustamme kaupungista sekä tapojamme käyttää kaupunkia ja toimia siinä.

Kuva 2. Tulevaisuudessa käydään yhä enemmän keskustelua julkisen ja yksityisen välisestä sopivasta suhteesta.

3. TULEVAISUUSKLINIKKATYÖSKENTELY

3.1 Tulevaisuuskliniikkaan virittäytyminen

Kuten edellä jo mainittiin, ELOISA-hankkeen ensimmäisen tulevaisuusklinikan *Perspective* tulosten perusteella esikaupunkien elinvoimaisuutta lisäävät erityisesti 1) elämyksellinen & merkityksellinen ympäristö ja asuminen, 2) paikallisdemokratia, ruohonjuuritason alhaalta ylös -toimintatavat, sekä 3) esikaupunkien uudenlaiset käytöt ja eri toimintoja yhdistävät hybriditilat.

ELOISA-hankkeen toisessa, tässä julkaisussa raportoidussa tulevaisuuskliniikassa *Opportunity* oli kolme ryhmää, joista kukin työsti yhtä yllä mainituista teemoista. Teemakohtaiset työskentelyyn virittävät kysymykset olivat seuraavat: Miten ryhmän teemaa voisi toteuttaa käytännössä? Millaiset ja mitkä digitaaliset palvelut tukisivat sen toteutumista? Miten diginatiivien ja suurten ikäluokkien sukupolvet suhteutuvat teemaan? Mitä ristiriitoja, ongelmia ja haasteita teemaan liittyy?

Pyysimme tulevaisuuskliniikkaan ilmoittautuneita tutustumaan ennalta ryhmiin, joiden kuvaukset lähetettiin kutsun liitteenä, ja ilmoittamaan ryhmän, johon halusi tulevaisuuskliniikassa osallistua. Ilmoittautuneille lähetettiin myös kolme orientoivaa ennakkokysymystä, joihin heitä pyydettiin vastaamaan. Ennakkokysymykset ja niihin saadut vastaukset on raportoitu liitteessä 3.

Ennakkotehtävien osion merkitys Tulevaisuuskliniikka-prosessissa on kahtalainen. Ensinnäkin ennakkotehtävät saavat osallistujat jo ennakkoon virittämään ajatuksensa työstettäviin teemoihin ja miettimään niitä koskeviin kysymyksiin vastauksia (riippumatta siitä, onko heillä aikaa vastata ko. ennakkotehtäviin). Konkreettisesti vastaamalla osallistujat ovat valmiimpia suoraan työskentelyyn. Kokemusten mukaan he ovat innokkaasti mukana työskentelyssä, osaavat jäsentää asiaa ja tuottaa selkeästi uusia ideoita keskusteluun. Tulevaisuuskliniikka-prosessin tulosten kannalta on eduksi, että osallistujat ovat miettineet ennakkoon tiettyjä asioita eikä keskustelu ole vain ad hoc -tyylin tilannekohtaista teeman ympärillä. Tulevaisuusklinikan luonteeseen kuuluu kuitenkin se, että välttämättä ei edellytetä ennakkointimetodien tuntemusta eikä myöskään etukäteistyöstöä - vastaamatta jättämisestä ei syyllistetä. Toisekseen ennakkotehtävien osio on hyödyllinen siinä, että se suuntaa osaltaan Tulevaisuusklinikan toteutusta. Vastauksissa saattaa olla elementtejä tai näkökohtia, jotka otetaan suoraan klinikan toteutukseen. Myös ennakkotehtäviin vastanneiden kontribuutiot saatetaan heti alussa kaikkien osallistujien tietoon ja hyödynnettäväksi, sekä myöhemmin kokonaisuudessaan otetaan mukaan raportointiin.

Seuraavassa on esitetty toiseen tulevaisuuskliniikkaan *Opportunity* ilmoittautuneille lähetetyt ryhmäesittelyt, jotka koostuvat tulevaisuuskliniikka *Perspective*:n tuloksista. Näin muodoin tulevaisuuskliniikkaprosessi muodostuu kolmesta tulevaisuuskliniikasta, jotka hyödyntävät edellisen klinikan tuloksia ja vievät niitä eteenpäin dynaamisena jatkumona.

RYHMÄ 1: Elämyksellinen & merkityksellinen ympäristö ja asuminen

Ryhmä 1 keskittyy **fyysiseen ympäristöön sekä asukkaiden yhteiseen ympäristön muokkaamiseen ja luomiseen.**

Edellisessä Tulevaisuuslinikassa *Perspective* tätä teemaa käsiteltiin seuraavasti:

- Merkityksellinen ja elämyksellinen ympäristö on innostava, välittävä, emotionaalisesti lämmin ja turvallinen. Esikaupungit ovat paikallisia, ja tässä on niiden etu: ihmiset haluavat luoda tiiviin tunnesiteen elämänsä ympäristöihin. Virikkeellinen ja monipuolinen ympäristö sitoo ihmisiä paikkaan ja luo paikan omaleimaista henkeä, mitkä puolestaan kannustavat edelleen oman asuinympäristön muokkaamiseen.
- Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen on oltava asukaslähtöistä ja esteettisiä arvoja korostavaa.
- Esikaupungeissa on paljon ”vapaata tilaa” muokattavaksi ja haltuun otettavaksi. Tilat ovat myös suhteellisen halpoja. Tämä edistää vapaata itseilmaisua, ympäristön muokkausta ja tee-se-itse-kulttuuria.
- Edellytyksenä asukkaiden omatoimiselle ympäristön rakentamiselle ja muokkaamiselle on sääntelyn ja säännösten heikentäminen.

Edellisen Tulevaisuuslinikan tuloksista ja muista lähteistä poimittuja käytännön sovellusaihoita:

- Vertikaaliviljely design-elementtinä
- Elinkaariajattelu – rakennusten tulisi olla muuntojoustavasti muokattavissa eri tarpeita palveleviksi
- Edistyksellinen kevyt liikenne, autottomuus, paikalliset tietullit
- Viherväylät, runsas ja monimuotoinen luonto
- Green Care (luonto, eläimet)
- Ryhmärakentaminen
- Alueen hallinta nettikartalla, paikannustietoihin perustuvat palvelut
- Julkisen tilan taide
- Tyhjien tilojen väliaikaiskäyttö

RYHMÄ 2: Paikallisdemokratia, ruohonjuuritason alhaalta ylös –toimintatavat

Ryhmä 2 syventyy **toiminnan muotoihin ja sosiaalisiin suhteisiin: paikallisdemokratiaa, osallistumista ja vertaistuotantoa edistäviin rakenteisiin, toimintatapoihin ja palveluihin.**

Edellisessä Tulevaisuuslinikassa *Perspective* tätä teemaa käsiteltiin seuraavasti:

- Esikaupungit luovat paikallisuudessaan hyvät edellytykset yhteisöjen muodostamiselle, yhteistoiminnalle, paikallistaloudelle ja uudenaikaiselle nokkelalle liiketoiminnalle. Esimerkiksi vaihtotalous ja kierrätys helpottuvat, kun ihmiset elävät lähellä toisiaan ja oppivat tuntemaan toisiaan. Vahva paikkaan kiinnittyminen (lähiympäristö ja -kulttuuri) edistää lähidemokratiaa ja osallistumista.
- Erityisesti sosiaalisten teknologioiden avulla joukkojen tiedot ja taidot saadaan hyvin yhteiseen käyttöön.
- Paikallisen toiminnan ja kulttuurin synnyttämisessä on keskeistä yhteyksien luominen, tapahtuu se sitten joukkoliikenteen, yhteisten tapahtumien, sosiaalisen median tai vaihtotalouden avulla.
- Esikaupungeissa on paljon ”vapaata tilaa” muokattavaksi ja haltuun otettavaksi. Tämä edistää vapaata itseilmaisua, ympäristön muokkausta ja tee-se-itse-kulttuuria.
- Lähiöiden omaleimaista kulttuuria voivat luoda niiden vahvat alakulttuurit, jopa vapaaehtoinen ”syrjäytyminen”. Näistä voi muodostua tuoretta, sovinnasta valtakulttuuria haastavaa liikehdintää.

Edellisen Tulevaisuuslinikan tuloksista ja muista lähteistä poimittuja käytännön sovellusaihoita:

- Vaihtotalous, yhteisomistus, yhteiset järjestelyt, paikallistalous
- Lähiruoka, kierrätys, paikalliskierto, paikallisuus myös ympäristöystävällistä
- Kaupunginosavaltuustot ja –toimikunnat
- Ravintolapäivä esimerkki yksilöiden aktiivisuudesta lähtevästä ja uudenlaista yhteisöllisyyttä luovasta hankkeesta
- **Spontaani pop up –toiminta**
- Esikaupungit DIY-kulttuurin kehtoina
- Lähihyväntekeväisyys
- Crowdfunding – vertaisrahoitus
- Ruokapiirit, omat pellot
- Julkisten tilojen muuntojousto, tyhjen tilojen väliaikaiskäyttö
- Alueen hallinta nettikartalla, paikannustietoihin perustuvat palvelut
- Paikannustietoihin perustuvat palvelut, jotka esimerkiksi helpottavat samanmielisiä ja samoista asioista kiinnostuneita – tai sitten täysin erilaisia – ihmisiä löytämään toisensa
- Virtuaaliset kontaktit lisäävät fyysisistä liikkumista? Hyvä joukkoliikenne tärkeä

RYHMÄ 3: Esikaupunkien uudet käytöt ja eri toimintoja yhdistävät hybriditilat

Ryhmä 3 pureutuu **eri yhteiskunnan ja elämänalueita yhteen tuoviin julkisiin tiloihin**. Tällaiset tilat luovat uutta sekoittamalla eri toimialoja, toimintamalleja, instituutioita, ihmisryhmiä, kulttuureja jne. – vaikkapa työtä ja vapaa-aikaa tai koulua ja kirjastoa.

Usein tällaisissa tiloissa on tavalla tai toisella kyse yksityisen ja julkisen tilan lomittumisesta. ”Julkisissa olohuoneissa” asukkaat voivat esimerkiksi ripustaa omia riippumattojaan puiston puihin tai järjestää kotonaan avoimia tilaisuuksia Ravintolapäivän tapaan. Jos työhubit eivät tuo yhteen vain eri aloilla työskenteleviä, vaan myös ammattilaisia ja amatöörejä (amatööri pohjautuu latinan sanaan amator, joka tarkoittaa ”rakastajaa”), ne sekoittavat toisiinsa yksityistä vapaa-ajan ja julkista työn maailmaa.

Yksityistä ja julkista sekoittavat ”kolmannet tilat” muuttavatkin toiminnan motivaatioita ja eetosta. Hybriditiloissa ihmisiä ajavat erityisesti sisäiset kannustimet. Julkinen tila ymmärretään usein persoonattomaksi, tarkoin säädellyksi, muodolliseksi ja rationaaliseksi paikaksi, kun taas yksityinen tila nähdään ikään kuin näiden vastakohtana, vapaana ja epämuodollisena itsen toteuttamisen paikkana. Julkisen ja yksityisen sekä eri toimialojen sekoittuminen voi avata kiinnostavia uusia mahdollisuuksia juuri julkisen elämän eetoksen muutosten kautta.

Ihmisten, toimintojen ja arvomaailmojen sekoittuminen voi toimia myös ns. *walled garden* -ilmiön vasta-voimana. *Walled garden* -käsitteellä viitataan erityisesti internetin vaikutuksesta syntyviin suljettuihin yhteisöihin ja ympäristöihin, joissa ihmiset ovat tekemisissä vain itsensä kaltaisten kanssa ja kuluttavat vain itseään kiinnostavaa mediasisältöä. Jos ryhmä on tarpeeksi suljettu, sen jäsenten näkemykset liikkuvat kohti ryhmän yhteisten näkemysten ääripäätä ja näin eri ryhmät erkaantuvat yhä kauemmas toisistaan.

Edellisen Tulevaisuusklinikan tuloksista ja muista lähteistä poimittuja käytännön sovellusaiheita:

- Alueella on paljon monipuolisia ja vapaita julkisia tiloja, joissa eri ammattiryhmät työskentelevät yhdessä, ihmiset tapaavat toisiaan, toteuttavat vapaa-ajan projektejaan ja harjoittavat liiketoimintaa.
- Crowdfunding – vertaisrahoitus
- Halpoja tiloja
- Etätyöhubit
- Julkiset tilat olisivat lähtökohtaisesti hyvin muunneltavia.
- Uudet oppimisympäristöt, joissa mukana myös lapset ja vanhukset (”*anti-walled garden*”)
- Monitoimiostari
- Julkiset tilat kulkureittien varrelle, Agorat, joissa ihmiset joutuvat kohtaamaan
- Vapaita kulttuuritiloja
- Julkisten tilojen muuntojousto, tyhjien tilojen väliaikaiskäyttö
- Alueen hallinta nettikartalla, paikannustietoihin perustuvat palvelut
- Nokkela niukkuus luo uutta liiketoimintaa

- Niukkenevat palvelut lisäävät sukupolvien välistä kanssakäymistä?
- Sukupolvien välinen yhteiselämä
- Paikallinen (myös paikallisesti omaleimainen?) pienyrittäjäyys, raha liikkuu lähiössä eikä valu ulos

3.2 Tulevaisuusklinikan kulku

Tulevaisuusklinikan aluksi professori Sirkka Heinonen ja projektitutkija Juho Ruotsalainen Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta pitivät alustuksen ”Tulevaisuuksien provokaatio – esikaupungit mahdollisten maailmojen näyttämönä”, jossa he käsittelivät erityisesti ennakoinnin peruskäsitteitä ja yhteiskunnallista siirtymää tietoyhteiskunnasta merkitys yhteiskuntaan (Heinonen & Ruotsalainen 2012).

Alustuksen jälkeen katsottiin kaupunkikehityksen heikkojen signaalien pohdintaan virittävä **Tulevaisuusikkuna**, joka esitti visuaalisia heikkoja signaaleja tulevaisuuden esikaupungeista ja kaupungeista. Heikko signaali on merkki orastavasta, mahdollisesti vahvistuvasta ilmiöstä. Kuvakavalkadin katsomisen tarkoitus on laajentaa ja avartaa ajattelua sekä harjoittaa silmää havaitsemaan muutoksen ensi oireita. Kukin voi tulkita musiikin säestämää kuvavirtaa tavallaan, eikä kuvien herättämiin kysymyksiin tulevaisuuden muutoksista ole oikeita tai väärä vastauksia. Kuvien tarkoitus on antaa eväitä avoimeen tulevaisuusajatteluun ja ideoiden kehittelyyn.

Alustuksen ja Tulevaisuusikkunan jälkeen siirryttiin varsinaisen ryhmätyöskentelyvaiheeseen. Osallistujat oli ennakolta jaettu heidän toiveidensa mukaisesti kolmeen teemaryhmään: 1. Elämyksellinen ja merkityksellinen ympäristö, 2. Paikallisdemokratia ja ruohonjuuritasolta nousevat toimintatavat sekä 3. Hybriditilat ja esikaupunkien uudet käytöt. Aluksi kukin tutustui ryhmässään listaukseen edellisessä, *Perspective*-tulevaisuuslinikassa ideoiduista ryhmän teemaan kytkeytyvistä käytännön sovellusaiheista. Jokainen valitsi näistä 1-2 mielestään kiinnostavinta sekä mietti uusia käytännön sovellusmahdollisuuksia. Tämän jälkeen ryhmässä katsottiin, mitkä ideoista olivat saaneet eniten ääniä sekä mitkä uusista ideoista ovat kiinnostavimpia.

Tämän jälkeen alettiin täyttää kaksikehäistä **Tulevaisuuspyörää**, joka on Jerome Glennin kehittämä mellekartta-tyyppinen ennakointimetodi (Glenn & Gordon 2009)⁵. Tulevaisuuspyörätyöskentely on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa työskentelyn tulosten kuvauksen yhteydessä.

Tulevaisuuspyörien työstön jälkeen alkoi **ristiinpölytys**. Sen tavoitteena oli tuotettujen ideoiden rikastaminen uuden ryhmän tuomien ajatusten kautta. Ryhmä 1 siirtyi ryhmän 2 tulevaisuuspyörän ääreen, ryhmä 2 siirtyi ryhmän 3 pyörälle ja ryhmä 3 puolestaan ryhmän 1 pyörälle. Moderaattorit eivät siirtyneet, vaan jäivät "paimentamaan" ristiinpölyttävän ryhmän työstöä. Ristiinpölytyksen aluksi kukin ryhmä tutustui

---

⁵ Millennium-hankkeen metodeja esittelevä cd sisältää yli 30 ennakointimetodin kuvaukset. Tulevaisuusklinikoissa hyödynnetään lisäksi Millennium-hankkeen Tulevaisuuden tila -raportteja (Glenn et al. 2011). Rooman klubin raportit ovat myös suositeltavaa materiaalia ennakointiprosesseihin, ks. esim. Meadows et al 1993 tai uusin Rooman klubin raportti (Randers 2012).

uuteen pyörään ja moderaattori kertoi lyhyesti pyörän keskeisistä ajatuksista. Kukin vierailevan ryhmän jäsen äänesti sitten kolmella tarratäplällä mielestään kiinnostavimpia sovellusideoita. Eniten ääniä saanut idea (ryhmät saattoivat myös nimetä idean uudelleen) kirjoitettiin erilliselle paperilakanalle. Siihen vieraileva ryhmä alkoi pohtia ja kirjata uusia tai täydentäviä ideoita oman ryhmänsä näkökulmasta: mitä mahdollisuuksia sovellus avaa ryhmän *omalle* teemalle.

Ristiinpölytyksen jälkeen ideoitiin **mustia joutsenia**, jotka ovat yllättäviä ja epätodennäköisiä tapahtumia, joilla on toteutuessaan suuria vaikutuksia (ks. esim. Heinonen et al. 2011 ja Taleb 2007)⁶. Ideoituaan riittävästi mustia joutsenia ryhmä valitsi yhden ja ympäröi sen tussilla. Tämän jälkeen pohdittiin, mitä mustan joutsenen toteutuminen merkitsisi elämälle esikaupungissa.

Päivän päätteeksi ryhmät esittelivät tuloksensa ja niistä keskusteltiin lyhyesti.

Kuva 3 . Ryhmät sekä tuottivat ideoita että jatkojalostivat toisten ryhmien ideoita.

---

⁶ Mustat joutsenet ovat piilevien, potentiaalisten, mutta vaikeasti havaittavissa olevien riskien ruumiillistumia tapahtumia. Riskikäsitteestä tulevaisuudentutkimuksessa ks. esim. Heinonen 2008.

4. TULOKSET: TULEVAISUUSPYÖRÄT, RISTIINPÖLYTYS JA MUSTAT JOUTSENET

Tässä luvussa esitellään kunkin ryhmän työstämä tulevaisuuspyörä, ristiinpölytyksen tulokset sekä mustat joutsenet. Kuten edellisessä luvussa kuvattiin, ristiinpölytys tapahtui siten, että ryhmä 1 siirtyi jatkokyöstämään ryhmän 2 pyörää, ryhmä 2 siirtyi työstämään ryhmän 3 pyörää ja ryhmä 3 puolestaan ryhmän 1 tulevaisuuspyörää. Ensin ryhmät tutustuivat toistensa pyöriin, minkä jälkeen he äänestivät kiinnostavimpia ideoita tarratäplillä. Eniten ääniä saanut idea tai idea kokonaisuus valittiin jatkokyöstöön.

Tulevaisuuspyörän avulla voidaan hahmottaa eri teemojen tulevaisuutta sekä etenkin niiden vaikutuksia. Tulevaisuuspyörän käytöstä voi tehdä erilaisia sovelluksia. Tulevaisuuspyörän keskiöön kirjoitetaan tutkittava teema. Ensimmäiselle kehälle ideoidaan esimerkiksi teemaan liittyviä ajatuksia ja ideoita (tai suoria vaikutuksia) ja toiselle kehälle näitä edistäviä tai ehkäiseviä tekijöitä tai vaikkapa konkreettisia innovaatioaihioita (tai välillisiä vaikutuksia). Ideat kirjataan Tulevaisuusklintikka-prosessin mukaisesti post-it -lapuille ja kiinnitetään fläppipaperille valmiiksi piirrettyyn tulevaisuuspyörään.

Tässä tulevaisuusklintikassa tulevaisuuspyörän ensimmäiselle kehälle ideoitiiin kussakin ryhmässä keskustellen ja post it -lapuille ideoita edellä kuvatun mukaisesti kirjaten siitä, miten valittuja innovaatioaihioita voisi toteuttaa käytännössä. Kyseeseen saattoi tulla tuotteita, palveluja, toimintamalleja jne. Ensimmäiselle kehälle ideoitiiin myös kokonaan uusia innovaatioaihioita sekä kirjattiin ylipäättään esiin tulleita ryhmän teemaan liittyviä ajatuksia. Ensimmäiselle kehälle kirjattiin siten tutkittavan teeman herättämiä yleisiä ajatuksia sekä alustavia ideoita teeman käytännön toteutusmahdollisuuksista.

Ensimmäisen kehän täytyttyä siirryttiin työstämään toista kehää. Sille pyrittiin ideoimaan ensimmäisen kehän ideoista vielä konkreettisempia sovelluksia. Lisäksi pohdittiin, mitkä seikat edistävät ja ehkäisevät sovellusten toteutumista. Toiselle kehälle mietittiin myös erityisesti digitaalisia palveluja sekä palvelujen kohdentamista eri sukupolville. Koska digipalvelut ja ikäluokkanäkökulma tulivat esiin jo ensimmäisen kehän työstössä ja useat ensimmäisen kehän ideoista olivat jo sinänsä varsin konkreettisiä, ensimmäisen ja toisen kehän tulokset eivät eronneet toisistaan kovin paljoa. Toiselle kehälle kirjattiin siten pidemmälle vietyjä käytännön ideoita, sekä ideoita edistäviä tai ehkäiseviä tekijöitä. Käytännössä ryhmät kuitenkin alkoivat ideoida varsin pitkälle vietyjä käytännön toteutusmahdollisuuksia jo ensimmäiselle kehälle, mikä nopeutti ja helpotti konkreettista ideointia.

Alla seuraavissa luvuissa on ensin esitetty tulevaisuuspyörä sekä listattu sen ideat myös tekstimuodossa. Listauksen alussa ovat ristiinpölytysvaiheessa ääniä saaneet ideat (äänimäärä suluissa). Jokaisen idean jälkeen on lyhyt raportin kirjoittajien laatima laventava teksti, jossa ideaa avataan, kommentoidaan ja viedään eteenpäin.

Kunkin tulevaisuuspyörän esittelyn jälkeen on kuvattu toisen ryhmän työstettyyn pyörään tekemät ristiinpölytyksen tulokset.

Lopuksi esitellään alkuperäisen ryhmän ideoimat mustat joutsenet. Mustalla fontilla kirjatut mustat joutsenet ovat ryhmien itsensä kiinnostavimmiksi valitsemia. Niiden yhteyteen on kirjattu myös kyseisen mustan joutsenen mahdollisia seurauksia.

4.1 Elämyksellinen ja merkityksellinen ympäristö ja asuminen (ryhmä 1)

Tässä luvussa on kuvattu 1) ryhmän tulevaisuuspyörä, jonka ideoita olemme kommentoineet ja laventaneet pyörän alle, 2) ryhmän 3 tekemä jatkotyöstö ryhmän tulevaisuuspyörästä, sekä 3) ryhmän ideoimat mustat joutsenet.

Ryhmä 1 keskittyi esikaupunkien fyysiseen ympäristöön sekä asukkaiden yhteiseen ympäristön muokkaamiseen ja luomiseen.

Ryhmän jäsenet: Sofia Amberla, Marko Kivistö, Karin Krokfors, Hannu Kytö, Anna Leinonen, Johanna Mantere ja Sofi Kurki (moderaattori).

Kuva 4. Ryhmä 1 pohdii, miten esikaupunkien asuin ympäristöistä saisi nykyistä innostavampia ja merkityksellisempiä.

- **Asukaslähtöinen taide ja design (2).** Taiteen ja designin ei tarvitse olla vain asukaslähtöistä, vaan myös asukkaiden itse tekemää. Ympäristötaide ja -muotoilu nivoutuvat ihmisten arkeen, joten niiden suunnitteluun ja toteutukseen on erityisen tärkeää ottaa asukkaat mukaan.
- **Korttelisivusto, jonka avulla esim. perustetaan pieni yksityinen päiväkotityhjiin liikehuoneistoon (2).** Muuntojoustavuuden voi laajentaa tarkoitamaan palveluita, jotka helpottavat eri tarpeisiin soveltuvien tilojen löytämistä.
- **Taloyhtiöiden työhuoneet (1).** Taloyhtiöiden asukastilat olisivat luontevia paikkoja erilaisten työympäristöjen luomiseen. Taloyhtiöiden työtilat voisivat olla esimerkiksi ”vakavien harrastajayhteisöjen” kohtaamispaikkoja Fablab-konseptin tyyliin (ks. luku 5).
- **Alueen, paikan identiteettiä etsivää, rakennuksiin integroituvaa ympäristötaidetta (1).** Ympäristötaide voisi selkeyttää ja tuoda esiin alueen omaleimaisia piirteitä.
- **Itseorganisoituvaa spontaani tila (1).** Jos eri tavoin (esim. korttelisivusto yllä) mahdollistettaisiin tilojen spontaania käyttöä ja asukkaiden organisoimaa toimintaa, alue voisi edistää tuoreiden ideoiden ja palveluiden suunnittelua ja toteuttamista.
- **Kortteleissa monikulttuurisuutta ja eri-ikäisiä ihmisiä → erilaiset tarpeet voivat kohdata (1).** Eri kulttuurien, ryhmien ja eri-ikäisten kohtaamiset ja yhteinen toiminta voi ehkäistä syvenevään yksilöllistymiseen liittyviä sosiaalisia ongelmia ja elämisaailmojen erkaantumista. Korttelit ovat luontevia paikkoja kohtaamisille läheisyytensä vuoksi.
- **Siirrettävä sisustusyksikkö erilaisten palveluiden tarpeeseen (1).** Joustava ja helposti tavoitettava sisustus- ja suunnitteluyksikkö tekisi palveluista entistä visuaalisempia ja esteettisesti kiinnostavampia, sekä mahdollistaisi kokeilevuutta.
- **Koululaisten iltapäivätoiminta yhteistyöhön vanhuspalveluiden kanssa → sukupolvien välinen yhteistoiminta (nykyisessä käytännössä ”kilpailutilanne” pikkulasten toiminnan kanssa) (1).** Lapset pitävät vanhuksista ja vanhukset lapsista! Tukee myös hiljaisen ja perinnetiedon siirtymistä sukupolvelta toiselle.
- **Palvelutoimintojen keskinäinen synergia (päiväkodit, koulut, vanhainkodit yms.), esim. yhteiset pihat → kohtaaminen, apu yms.** Vähentäisi jo sinänsä palveluiden laitosmaisuuksia.
- **Väestönsuojat ”uusiokäyttöön”.** Väestönsuojissa on paljon käyttämätöntä tilaa – nyt niissä lähinnä urheillaan. Mihin muuhun käyttöön väestönsuojat soveltuisivat? Kuinka karuista väestönsuojista saisi viihtyisiä ja esteettisiä?
- **Valaistustaide viherväylillä.** Viherväylät jäävät helposti arkisiksi ja aneemisiksi. Valaistustaide toisi niihin lisää tunnelmaa. Valaistustaide on helposti muokattavaa, joten se voisi olla hyvin vaihtelevaa ja mahdollistaisi myös erilaiset kokeilut.
- **Taidepolku paikallistaiteilijoille.** Ajaisi samaa asiaa kuin edellinen, mutta tukisi samalla erityisesti paikallisia taiteilijoita. Taidepolulla ihmiset voisivat kohdata yllättäviä ajatuksia ja kokea uutta arkisessa ympäristössä.

- **Elämyspolku.** Elämyspolku voisi olla taidepolun ”viihiteellisempi” versio. Ehkä elämyspolulla voisi soveltaa pelillisyyden ideaa? Asukkaat voivat olla sekä elämysten tuottajina että kokijoina. Elämyksiin voidaan tuoda esiin paikallisleima.
- **Viherväylät yhteyksinä esikaupungista toiseen.** Viherväylät paitsi lisäisivät esikaupunkien välistä liikkuvuutta ja yhteydenpitoa, tekisivät kulkureiteistä luonnonläheisiä ja inhimillisiä – kutsuvia.
- **Esikaupungeissa myös vietettävä työaika → elinkaariajattelu/muuntojoustavuus/ hybridiasuminen.**

Jos esikaupungeissa olisi runsaasti myös työpaikkoja ja –tiloja, niihin saataisiin niistä nyt puuttuva tuottavuuden elementti. Millaista olisi esikaupunkien tuottavuus? Jos esikaupungit olisivat toimintojen keskuksia, ne mahdollistaisivat luontevasti myös toimintojen sekoittumisen. Olisiko sellainen hybridiasunto mahdollinen, jossa olisi myös avointa julkista tilaa? Entä voisiko asunnoilla olla avointen ovien päiviä?

- **Mahdollisuuskatsauksia (ennen varsinaista kaavoitusta).** Mahdollisuuskatsaukset tuulettaisivat kaavamaisesta kaavoituksesta – asukkaille kehoitus kuvitella *mahdollisia* kaupunkeja.
- **Ilmainen, laadukas joukkoliikenne.** Jos ilmainen joukkoliikenne lisäisi sen käyttöä, kasvaisi huomattavasti aika, jonka ihmiset viettävät vieraiden kanssa jaetussa tilassa. Voisiko tätä hyödyntää jotenkin?
- **Autopaikka-normin tilalle viherpalsta-normi.** Jos yksityisautoilu vähenisi, tilaa vapautuisi vaikka mihin.
- **Viherkaava 1/3 kaikista kaavoista.** Voisiko puutarhakaupungin ideaa tai sen osia toteuttaa koko kaupungin tasolla – esimerkiksi sulauttamalla ”vihreän” eri tavoin kaikkkeen rakentamiseen?
- **Kaupunginosapuistot, joissa omenapuita & muita hyötykasveja koristekasvien tilalle, asukkaat osallistuvat viljelyyn ja puutarhanhoitoon. Neuvontaa. Puisto-osasto palvelee asukkaita, ei puistoja.** Tämän kaltainen kaupungin aktiivinen muokkaaminen tekisi kaupungista ihmisille läheisen – se olisi myös heidän tekemänsä. Luonnon muokkaaminen on huomattavasti helpompaa kuin kiinteiden rakenteiden. Myös ruokaa arvostettaisiin enemmän, kun se olisi itse kasvatettua. Hyötyviherinfrastruktuurille olisi saatava suosituksia ja opastusta toteutuksiin.
- **Muuntojoustavuuden**
  - **Pullonkaulat: rakennuskulttuuri, kaavoitus & normit, säädökset**
  - **Mahdollisuudet: sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, yhdistystoiminta**

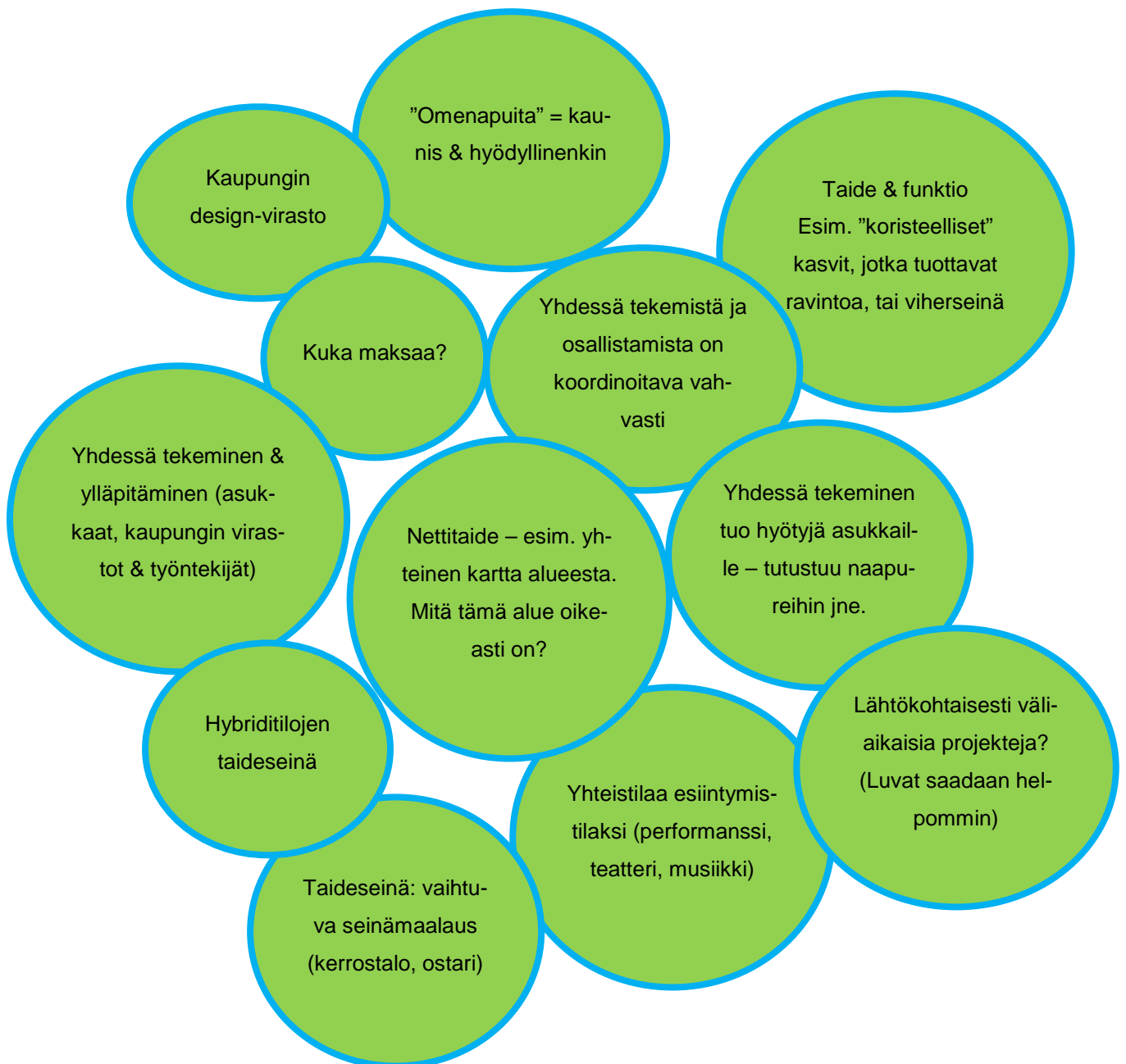
Jos kaupungista halutaan ylipäätään nykyistä joustavampi ja enemmän asukkaita osallistava, ruohonjuuritasolta lähtien rakennettava, säädösten ja byrokratian täytyy joustaa. Muuntojoustavuus eri muodoissaan on tärkeä todellisen kansalaisyhteiskunnan edellytys.

- **Sveitsissä James-konsepti, pikkuapua spontaanisti.** Vastaavankaltainen lienee Käpylän Tovi-palvelusysteemi. Miten tämänkaltaiset ”mikropalvelut” saisi osaksi ihmisten arkipäivää? Miten palveluiden vaihdon yleistyminen vaikuttaisi kaupunkilaisten sosiaalisiin suhteisiin?

- **Koulut ja päivähoitopaikat avautuvat ympäristöön toiminnallisesti.** On itse asiassa aika omi-
tuista, miten tiukasti koulujen ja päiväkotien toiminta rajautuu niiden omien seinien sisään.

4.1.1 Asukaslähtöinen, elämyksellinen ympäristösuunnittelu ja -taide

Tulevaisuusklinikan ristiinpölytysvaiheessa ryhmät kommentoivat ja jalostivat toistensa tulevaisuuspyöriä valitsemalla yhden idean tai ideakokonaisuuden jatkotyöstettäväksi. **Tässä kuvataan ryhmän 3 tekemä jatkotyöstö ryhmän 1 tulevaisuuspyörästä.** Ryhmä 3 valitsi työstettäväksi idean ”Asukaslähtöinen, elämyksellinen ympäristösuunnittelu ja -taide”.

4.1.2 Mustat joutsenet

Tässä on esitetty ryhmän 1 ideoimat mustat joutsenet. Musta joutsen on yllättävä ja hyvin epätodennäköinen tapahtuma, jolla on merkittäviä seurauksia. Mustalla fontilla kirjoitettu on ryhmän kiinnostavimmaksi valitsema musta joutsen (äänimäärä suluissa) sekä sille hahmotetut vaikutukset elämälle esikaupungissa.

Ideoituaan mahdollisia mustia joutsenia Ryhmä 1 kävi vielä keskustelua. Alla on listattu moderaattorin muistiinpanot keskustelusta.

- Pienen yksikön yhteinen toiminta
- Jos ei ole varaa, käytetään yhteisesti olemassa olevia tiloja
- Osaamisen vaihto
- Pienyritystoiminta, kuten korjausompelu, kun maailmankauppaa ei enää ole
- Villan käyttö, parempi ja luontoystävällisempi

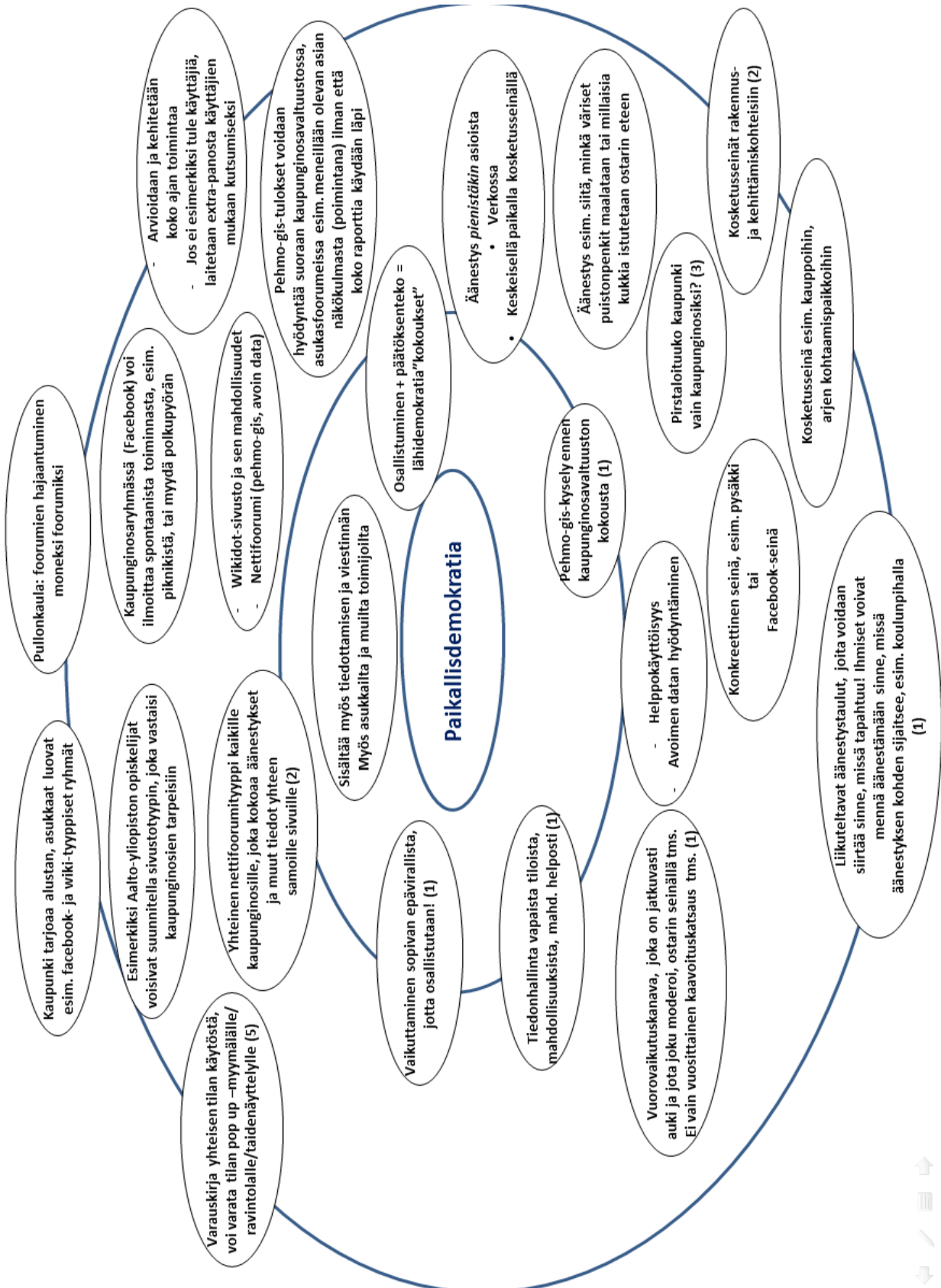
- Eettisyys kuluttamisessa; vaikei maailmankauppa loppu. LÄHTYÖ uuteen arvostukseen kuten naapurinmummon neuloma villapaita
- Pois vahva riippuvuus kauppaketjuihin – omat marjat ja sähköä säästävät maakellarit (voiko niitä rakentaa esikaupunkiin?)
- Katastrofit ajavat pakosta pienryhmiin ja aluepäätöksenteko korostuu
- Niukkuustilanteessa kaiken hyötykäyttö palkitaan
- Kritiikkiä: onko omaehtoinen päätöksenteko aina hyvästä? Kysyjän perustelu: Päätäjällä on aina sekä valta että vastuu!

4.2 Paikallisdemokratia ja ruohonjuuritason alhaalta ylös -toimintatavat (ryhmä 2)

Tässä luvussa on kuvattu 1) ryhmän tulevaisuuspyörä, jonka ideoita olemme kommentoineet ja laventaneet pyörän alle, 2) ryhmän 1 tekemä jatkotyöstö ryhmän tulevaisuuspyörästä, sekä 3) ryhmän ideomat mustat joutsenet. Ryhmä 2 syventyi toiminnan muotoihin ja sosiaalisiin suhteisiin: paikallisdemokratiaa, osallistumista ja vertaistuotantoa edistäviin rakenteisiin, toimintatapoihin ja palveluihin. Ryhmän jäsenet: Juho Kiuru, Tiina Pitkänen, Mervi Romppainen, Mari Siivola ja Leena-Maija Laurén (moderaattori)

Kuva 6. Ryhmä 2 ideoi kaupunkidemokratian uusia muotoja.

Kuva 7. Ryhmä 2:n työstämä Tulevaisuuspyörä.

- **Varauskirja yhteisen tilan käytöstä, voi varata tilan pop up –myymälälle/ravintolalle/taidenäyttelylle. (5)**

Jos esikaupunkeihin halutaan spontaania toimintaa ja palveluita, niiden järjestäminen täytyy olla mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Väliaikaiseen käyttöön varatut tilat ja yksinkertainen varausjärjestelmä tukisivat tätä.

- **Pirstoutuuko kaupunki vain kaupunginosiksi? (3)** Kaupungin pirstoutuminen kaupunginosiksi voisi tehdä siitä monimuotoisemman ja -ilmeisemmän. Toisaalta se voisi hajottaa yhteisen ja jaetun kaupungin kokemusta, jos asuinalueista tulisi hyvin itsenäisiä ja suljettuja tiloja.
- **Kosketusseinät rakennus- ja kehittämiskohteisiin (2) + kauppoihin, pysäkeille ja arjen kohtaamispaikkoihin.** Kosketusseinä voisi olla hyvä käyttöliittymä tiedon jakamiseen, niin hallinnolta asukkaille kuin asukkailta toisilleen sekä asukkailta viranomaisille ja suunnittelijoille. Jatkuva ideoiden ja palautteen keruu.
- **Kaikille kaupunginosille yhteinen nettifoorumityyppi, joka kokoaa äänestykset ja muut tiedot yhteen samoille sivuille (2). Sisältää myös tiedottamisen ja viestinnän asukkailta ja muilta toimijoilta.**
- **Pullonkaula: hajaantuminen moneksi foorumiksi.** Nettiportaali, jonne koottaisi tärkein informaatio olisi luonteva alusta kansalaiskeskustelulle. Portaali voisi sisältää myös kaupunkilaisten omia blogeja. Sivuston ylläpitäjä voisi myös koota portaaliin muualta netistä kiinnostavaa materiaalia kaupunkien kehittämisestä.
- **Liikuteltavat äänestystaulut, joita voidaan siirtää sinne, missä tapahtuu/sinne, missä äänestyksen kohde sijaitsee! (1)** Mobiiliteknologia mahdollistaa myös entistä syvemmän paikallisuuden.
- **Jatkuvasti auki oleva moderoitu vuorovaikutuskanava ostarin seinällä tms. Ei vain vuosittainen kaavoituskatsaus tms. (1)** Tässä tulee jälleen esiin se, että osallistumisen ja vuorovaikutuksen tulee lomittua mutkattomasti ihmisten arkeen.
- **Tiedonhallinta vapaista tiloista ja muista mahdollisuuksista mahdollisimman helposti (1).** Ks. ensimmäinen kohta. Jos halutaan lisätä kaupungin käytön ja suunnittelun joustavuutta, tiedonhallinta ja -välitys tulee olla mahdollisimman joustavaa ja helppoa.
- **Vaikuttaminen sopivan epävirallista, jotta osallistutaan! (1)** Tästä keskusteltiin myös muissa ryhmissä. Koko hallintokulttuurin täytyy muuttua, jos ihmiset alkavat toden teolla osallistua päätöksentekoon. Vaikuttamismahdollisuuden kynnyksiä on madallettava.
- **PehmoGIS-kysely ennen kaupunginosavaltuuston kokousta (1).** PehmoGIS on ympäristön käyttäjien tuottamaa kokemuksellista ja osallistuvaa paikkatietoa, jota voidaan kerätä ja käsitellä osana paikkatietojärjestelmää. PehmoGIS-kyselyt voisivat olla toimiva keino tuoda ihmisten elämismääntä byrokratian maailmaan.
- **Äänestys *pienistäkin* asioista: verkossa, keskeisellä paikalla kosketusseinällä.** Kaikkialle ympäristöön sulautuva teknologia (nk. Smart City) mahdollistaa äänestämisen laajentamisen ja ulottamisen myös yksityiskohtiin.

- **Kaupunki tarjoaa alustan, asukkaat luovat esim. facebook- ja wiki-tyyppiset ryhmät.** Tässä toteutuisi ihmisten elämismaailman tuominen hallintoon: kaupunki tarjoaa alustan ja puitteet, ihmiset tekevät sisällön. Tyyli on tärkeää!
- **Esimerkiksi Aalto-yliopiston opiskelijat voisivat suunnitella sivustotyyppin, joka vastaisi kaupunginosien tarpeisiin.** Aalto-yliopiston opiskelijat saisivat todennäköisesti tuotettua huomattavasti paremmin muotoillun ja esteettisesti kiinnostavamman alustan kuin kaupunki virallisena toimijana. Opiskelijoilla voi myös olla enemmän uusia ideoita ja avointa korvaa kansalaisille kuin vaikiintuneilla toimijoilla.
- **Kaupunginosaryhmissä (Facebook yms.) voi ilmoittaa spontaanista toiminnasta, esim. piknikistä, tai vaikka myydä/lahjoittaa polkupyörän.** Hyvä esimerkki siitä, miten voidaan jakaa yhä enemmän muuta kuin aineetonta informaatiota – yhdessä oloa, tavaroita, palveluksia.
- **Wikidot-sivusto ja sen mahdollisuudet, Nettifoorumi (PehmoGIS, avoin data).** Kokemuksellista asukastietoa voisi kerätä jatkuvasti sivustolle, ei pelkästään kyselyin. Jos samalle sivustolle olisi keskitetty myös kaupungin avoimen datan tietokannat, kaupunkilaisten kokemukset voisivat antaa ideoita ja näkökulmia datan perkaamiseen ja analysoimiseen.
- **Helppokäyttöisyys.** Hyvät ja toimivat käyttöliittymät ovat kaiken a ja o, varsinkin vapaaehtoisessa kansalaistoiminnassa.
- **Avoimen datan hyödyntäminen.** Tuleeko avoimesta datasta itseorganisoituvan kansalaisyhteiskunnan perustyökalu?
- **Osallistuminen + päätöksenteko = lähidemokratia”kokoukset”.** Esikaupunkilaisilla tulisi olla mahdollisuus osallistua myös päättämällä asioista, ei vain kertoa näkemyksiään päätöksentekijöiden tueksi. Osallist”u”minen on tärkeämpää kuin ylhäältä tuleva kaupungin tuottama osallist”a”minen.

Kuva 8. Tekeekö suora osallistuminen yhä isomasta osasta kaupunkia autottoman?

4.2.1 Paikallisdemokratia: kaupunginosat kyliksi

Tulevaisuusklubin ristiinpölytysvaiheessa ryhmät kommentoivat ja jalostivat toistensa tulevaisuuspyöriä valitsemalla yhden idean tai ideakokonaisuuden jatkotyöstettäväksi. **Tässä kuvataan ryhmän 1 tekemä jatkotyöstö ryhmän 2 tulevaisuuspyörästä.** Ryhmä 1 valitsi jatkotyöstettäväksi idean ”Paikallisdemokratia: kaupunginosat kyliksi”.

4.2.2 Mustat joutsenet

Tässä on esitetty ryhmän 2 ideoimat mustat joutsenet. Musta joutsen on yllättävä ja hyvin epätodennäköinen tapahtuma, jolla on merkittäviä seurauksia. Ryhmän kiinnostavimmaksi valitsema musta joutsen on kirjoitettu mustalla fontilla (äänimäärä suluissa). Ryhmä innostui ideoimaan kiinnostavimmaksi valitsemansa mustan joutsenen vaikutuksia enemmänkin. Ne on esitetty seuraavalla sivulla.

Työaika uudistuksen mustan joutsenen seurauksia

Työaika uudistus sinällään ei ole musta joutsen, vaan julkishallinnon kehittämiseen liittyvä yhteiskunnallinen, taloudellinen ja lainsäädännöllinen prosessi. Kuitenkin, mikäli yllättäen saataisiin aikaan yllättävä päätös työaika uudistuksessa, joka kertoheitolla säätäisi 4-tuntisen työpäivän, kyseessä on musta joutsen (epätodennäköinen, yllättävä ja radikaali vaikutuksiltaan).

4.3 Esikaupunkien uudet käytöt ja toimintoja yhdistävät hybriditilat (ryhmä 3)

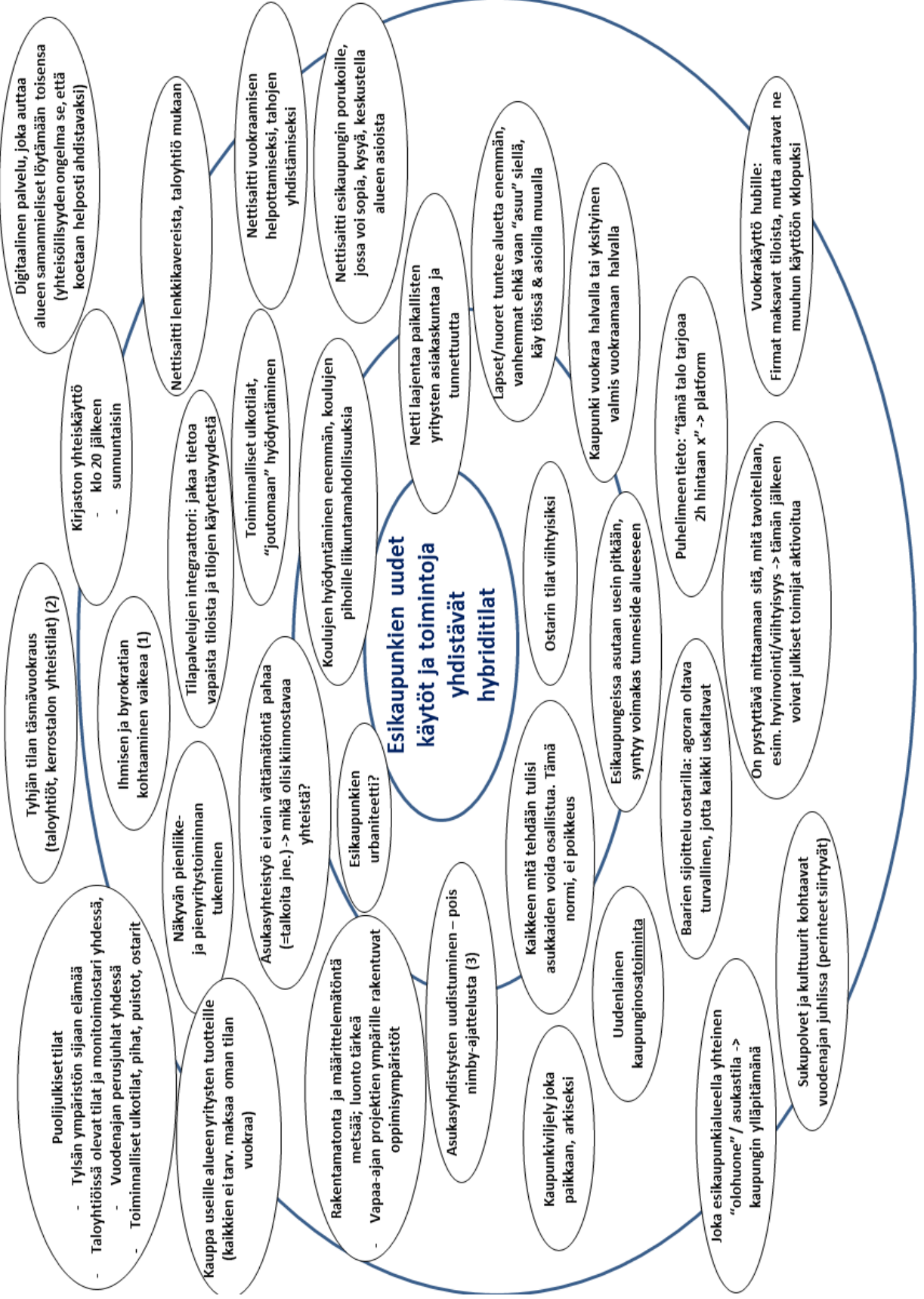
Tässä luvussa on kuvattu 1) ryhmän tulevaisuuspyörä, jonka ideoita olemme kommentoineet ja laventaneet pyörän alle, 2) ryhmän 2 tekemä jatkotyöstö ryhmän tulevaisuuspyörästä, sekä 3) ryhmän ideomat mustat joutsenet.

Ryhmä 3 pureutui **eri yhteiskunnan ja elämänalueita yhteen tuoviin julkisiin tiloihin**. Tällaiset tilat luovat uutta sekoittamalla eri toimialoja, toimintamalleja, instituutioita, ihmisryhmiä, kulttuureja jne. – vaikkapa työtä ja vapaa-aikaa tai koulua ja kirjastoa.

Ryhmän jäsenet: Tero Heikkinen, Jukka Huikari, Tarja Mäkeläinen, Tero Santaoja, Vilja Varho ja Juho Ruotsalainen (moderaattori).

Kuva 9. Ryhmä 3 pohtii tilojen uusia käyttötapoja.

Kuva 10. Ryhmä 3:n työstämä Tulevaisuuspyörä.

- **Nettisaitti esikaupungin porukoille, jossa voi sopia, kysyä, keskustella alueen asioista (3).** Alueen oma nettisaitti lienee perusedellytys esikaupungin uusille käytöille.
- **Asukasyhdistysten uudistuminen – pois NIMBY-ajattelusta (3).** Nyt asukasyhdistykset tuntuvat tosiaan lähinnä vastustavan asioita. Asukasyhdistykset voisivat olla esikaupunkien aktiivisen toiminnan moottoreita.
- **Tyhjän tilan täsmävuokraus – taloyhtiöt, kerrostalon yhteistilat jne. (2)** Jos kaikki alueen tyhjät tilat saisi helposti ilmoitettua, niiden tarjonta/saatavuus lisääntyisi ja niitä voisi helposti vuokrata lyhyeenkin tarpeeseen. Pesutupa vapaana ollessaan vaikkapa syntymäpäiväjuhlien näyttämöksi.
- **Ihmisen ja byrokratian kohtaaminen vaikeaa. (1)** Sama ajatus kuin Paikallisdemokratia-ryhmällä. Kansalaisyhteiskunnan aktivoituminen vaatii aivan uudenlaista kulttuuria, muutoksia toiminnan tyyliin, tapoihin ja motivaatioihin.
- **Digitaalinen palvelu, joka auttaa alueen samanmieliset löytämään toisensa (yhteisöllisyyden ongelma se, että koetaan helposti ahdistavaksi).** Ehkä yhteisöllisyyttä syntyy vain samanmielisten kesken? Pirstaloituminen vaikeuttaa yhteisöllisyyden synnyttämistä, mutta digitaaliset palvelut auttavat luomaan ”yksilölähtöisiä” yhteisöjä. Samanmielisten yhteisöt voivat kuitenkin eriyttää ja pirstaloida alueita ja yhteiskuntaan entisestään.
- **Nettisaitti lenkkikavereista, taloyhtiö mukaan.** Ehkä uusi yhteisöllisyys lähtee rakentumaan parhaiten pienistä ja arkisista kohtaamisista?
- **Nettisaitti vuokraamisen helpottamiseksi, tahojen yhdistämiseksi.** Asuinalueet/kaupunginosat ovat luontevia paikkoja vuokraamiselle ja vaihtotaloudelle. Suuri osa ihmisen käyttämistä tavaroista on sellaisia, että hän tarvitsee niitä vain harvoin. Jos sivusto kokoaisi tiedot lainattavista/vuokrattavista tavaroista, tavaroiden käyttö tehostuisi huomattavasti.
- **Netti laajentaa paikallisten yritysten asiakaskuntaa ja tunnettuutta.** Esikaupungeissa on paljon erikoistuneita/pienen asiakaskunnan yrityksiä, joista harva tietää.
- **Palveluiden integraattori: jakaa tietoa vapaista tiloista ja tilojen käytettävyydestä.** Vapaiden tyhjien tilojen ohella voisi olla tietyn varustetason vapaita tiloja, jotka soveltuisivat hyvin tiettyyn käyttötarkoitukseen.
- **Asukasyhteistyö ei vain välttämätöntä pahaa (= talkoita jne.) → mikä olisi kiinnostavaa yhteistä?** ”Ikävien” hommien palkinto on yhdessä tekeminen ja valmiiksi saaminen. Toiminta, joka on myös itsessään palkitsevaa, motivoisi huomattavasti enemmän yhdessä tekemiseen.
- **Uudenlainen kaupunginosatoiminta.** Kuvittele muutos nykyiseen: kaupunginosassa tai vaikka yhdessä kerrostalossa on paljon ihmisiä, jotka eivät ole toistensa kanssa missään tekemisissä. Mitä tapahtuisi, jos ihmisten paikallisen yhteistoiminnan hyödyntämätöntä potentiaalia todella alettaisiin käyttää?
- **Kaupunkiviljely joka paikkaan, arkiseksi.** Toimintatavat ja kulttuuri muuttuvat vasta, kun muutos saadaan jokapäiväiseksi. Nyt esimerkiksi kaupunkiviljely on vielä pienen piirin hupia.

- **Kaikkeen, mitä tehdään, tulisi asukkaiden voida osallistua. Tämä normi, ei poikkeus.** Sama kuin edellisessä. Asukkaiden/kansalaisten osallistuminen muuttaa asioita vasta, kun se ei ole enää poikkeus.
- **Lapset/nuoret tuntevat aluetta enemmän, vanhemmat ehkä vain ”asuvat” siellä, käy töissä & asioilla muualla.** Lasten paikkakokemus on usein voimakkaampi kuin aikuisten. Nuoret voisivat opettaa vanhemmilleen, miten aluetta käytetään. Ehkä lapset ja nuoret voisivat jalostaa syvää paikkakokemustaan ympäristötaiteeksi?
- **Näkyvän pienliike- ja pienlikeyritystoiminnan tukeminen.** Varsinkin aloittelevat pienyritykset tarvitsevat tukea – tämä voisi olla julkisen tuen lisäksi alueen asukkaiden vapaaehtoista tukea.
- **Kauppa useille alueen yritysten tuotteille (kaikkien ei tarvitse maksaa oman tilan vuokraa).** Lisäisi jo sinänsä yritysten välistä yhteistyötä ja verkottumista. Ehkä asukkaat voisivat myös tuoda omia tuotteitaan myyntiin?
- **Kaupunki vuokraa halvalla tai yksityinen valmis vuokraamaan halvalla.** Tässä voisi hyödyntää nk. neljättä sektoria: markkinaehtoisia yrityksiä, jotka pyrkivät vain pieneen voittoon ja perustavat toimintansa muille arvoille kuin voiton maksimoimiselle.
- **Puhelimeen tieto ”Tämä talo tarjoaa 2 tuntia hintaan x” → platform.** Tekisi vapaiden tilojen löytämisestä hyvin mutkatonta, jos paikannustietosovelluksen avulla näkisi kartalla vapaat kohteet ja hinnat.
- **Vuokrakäyttö hubille: firmat maksavat tiloista, mutta antavat ne muuhun käyttöön viikonlopuksi.** Firmat voisivat luovuttaa tilat viikonloppukäyttöön palveluksia vastaan – tilojen käyttäjät voisivat esimerkiksi soveltaa osaamistaan firman projekteihin. Firmat myös verkottuisivat entistä laajemmalle, jos kansalaisilla olisi avoin pääsy hubeihin.
- **Vapaa-ajan projektien ympärille rakentuvat oppimisympäristöt.** Kytkeytyy nousevaan mikrotuotantoon, jossa ihmiset tuottavat DIY-hengessä usein harrastustensa pohjalta tuotteita ja palveluita markkinoille. 3D-printterit mahdollistavat hyvin räätälöidyn ja hajautuneen tuotannon.
- **On pystyttävä mittaamaan sitä, mitä tavoitellaan, esim. hyvinvointi/viihtyisyys → tämän jälkeen voivat julkiset toimijat aktivoitua.** On hyvä että kehitellään uusia mittareita – vaikkapa hyvinvointia mittaavia. Toisaalta joitakin asioita on vaikea mitata – ja tällaiset tulevat luultavimmin yleistymään. Myös vaikeasti mitattavia hankkeita on voitava viedä eteenpäin.
- **Toiminnalliset ulkotilat, ”joutomaan” hyödyntäminen.** Nyt kaupungeissa ja esikaupungeissa on varsin vähän toiminnallista tilaa, ja nekin on rajattu urheilukentiksi, leikkipuistoiksi jne. Voisiko käyttämättömästä ”joutomaasta” tehdä toiminnallista aluetta tai avata ne kaupunkilaisten muokattavaksi ja luotavaksi?
- **Rakentamatonta ja määrittelemätöntä metsää; luonto tärkeä.** Saisiko esikaupunkien luontoa monimuotoisemmaksi nykyisen havupuuvaltaisuuden vastapainoksi? Metsä myös luovana kokouspaikkana, opetus- tai terapiatarkoituksiin.
- **Koulujen hyödyntäminen enemmän, koulujen pihoille liikuntamahdollisuuksia.** Miksei koulujen pihoista ja myös sisätiloista voisi tehdä asuinalueen ”toimintakeskuksia”?

- **Kirjaston yhteiskäyttö (klo 20 jälkeen, sunnuntaisin).** Koulujen lisäksi kirjastot ovat luontevia julkisia tiloja erilaiseen yhteiskäyttöön.
- **Joka esikaupunkialueella yhteinen ”olohuone”/asukastila → kaupungin ylläpitämä.** Tässäkin voisi päteä sääntö, että kaupunki ylläpitää ja kustantaa, asukkaat tuottavat sisällön.
- **Sukupolvet ja kulttuurit kohtaavat vuodenaikojen juhlissa (perinteet siirtyvät).** Juhlat ovat luonteeltaan yhteisöllisiä, ja erilaisiin juhlapyhiin ja -päiviin saisi luontevasti sulautettua esimerkiksi taloyhtiön, korttelin tai asuinalueen yhteistä ajan viettoa.
- **Puolijulkiset tilat**
  - Tylsän ympäristön sijaan elämää
  - Taloyhtiössä olevat tilat ja monitoimiotari yhdessä,
  - Vuodenajan perusjuhlat yhdessä
  - Toiminnalliset ulkotilat, pihat, puistot, ostarit

Puolijulkiset tilat voisivat tuoda julkiseen tilaan vapaan hauskanpidon. Julkinen tila on säädeltyä, yksityinen tila ja aika vapaampaa mutta myös rajatumpaa koska siitä puuttuu yhteisöllisyys ja ihmisten kirjo.

- **Ostarin tilat viihtyisiksi.** Miten ostoskeskuksista saisi samalla tavalla laadukkaita, viihtyisiä ja esteettisiä kuin parhaista julkisista tiloista?
- **Baarien sijoittelu ostarilla: agoran oltava turvallinen, jotta kaikki uskaltavat tulla.** Nyt osa lähiöiden julkisista tiloista on sen verran rauhattomia, etteivät ne vedä ihmisiä puoleensa. Toisaalta täytyy varoa segregatiota.
- **Esikaupungeissa asutaan usein pitkään, syntyy voimakas tunneside alueeseen.** Tämä on esikaupungin/asuinalueen etu keskustaan: koska siellä asutaan, se on omaksi koettua, läheistä aluetta.
- **Esikaupunkien urbaniteetti.** Voisi muodostua esimerkiksi yllä mainitusta vahvasta, henkilökohtaisesta tunnesiteestä, toiminnallisuudesta, ja vapaamuotoisesta julkisesta tilasta ja yhteisöllisyydestä. Esikaupunkien urbaniteettiin voisi liittyä myös omanlaisensa estetiikka.

Kuva 11. Voisimmeko astua kauppaan kuin kotiimme?

4.3.1 Hyvin muotoiltu nettipalvelu

Tulevaisuusklinikan ristiinpölytysvaiheessa ryhmät kommentoivat ja jalostivat toistensa tulevaisuuspyöriä valitsemalla yhden idean tai ideakokonaisuuden jatkotyöstettäväksi. **Tässä kuvataan ryhmän 2 tekemä jatkotyöstö ryhmän 3 tulevaisuuspyörästä.** Ryhmä 2 muotoili jatkotyöstettäväksi yksittäisistä ideoista kootun konseptin ”Hyvin muotoiltu nettipalvelu”.

4.3.2 Mustat joutsenet

Tässä on esitetty ryhmän 3 ideoimat mustat joutsenet. Musta joutsen on yllättävä ja hyvin epätodennäköinen tapahtuma, jolla on merkittäviä seurauksia. Mustalla fontilla kirjoitettu on ryhmän kiinnostavimmaksi valitsema musta joutsen (äänimäärä suluissa) sekä sen yhteyteen hahmotetut mustan joutsenen vaikutukset elämälle esikaupungissa.

5. YHTEENVETOA

Mitä on esikaupunkien urbaniteetti? Mistä syntyy niiden omaleimaisuus, identiteetti ja vetovoima? Kaikki *Opportunity*-tulevaisuuslinikassa kehitellyt esikaupunkien käytännön kehittämisasiat vastaavat kysymyksiin osaltaan. Ne hahmottavat konkreettisesti sitä, millaista voisi olla inspiroiva esikaupunkiympäristö, millaisia avoimet, runsaat ja monipuoliset (puoli)julkiset tilat, sekä sitä, miten asukkaat voisivat osallistua esikaupungin luomiseen ja päätöksentekoon.

Tulevaisuuslinikan tulosten mukaan esikaupunkeihin tarvitaan etenkin monipuolista ja runsasta ympäristötaidetta, itseorganisoiduvia, innostavia ja joukkoluovuutta tukevia monikäyttöisiä tiloja sekä periaatetta, että asukkaat osallistuvat kaikkeen asuinalueitaan koskevaan päätöksentekoon. Ympäristötaide ei saa olla poikkeus, vaan luonteva osa ympäristöä: se tulisi olla upotettuna puistonpenkkeihin ja sähkötolppiin, ja asukkaiden itse ympäristöön tuottama taide tulisi olla itsestäänselvyys. Monikäyttöiset tilat voisivat olla esimerkiksi harrastelijainnolla pyöriviä tuotantolaitoksia, joissa ihmiset voisivat saattaa harrastuksensa rahanarvoiseksi työksi. Kansalaisille avoin päätöksenteko voisi toteutua esimerkiksi nettiäänestyksillä ja -tiedonjakamisella, sekä avoimina digitaalisina kaupunkisuunnittelualustoina.

Esikaupunkien elinvoimaisuuden lisäämisessä ja niiden uudelleenmäärittelyssä ei ole nyt kertyneiden tulosten valossa kyse pelkästään asuinalueen kehittämisestä, vaan myös sellaisten uudenlaisten (taloudellisten) tuotantomuotojen luomisesta, joille juuri esikaupungit voisivat tarjota hedelmällisen alustan. Ryhmien ideat hahmottavatkin kokonaisuudessaan tulevaisuuden esikaupunkeja jonkinlaisina itse tekemisen eli DIY-kulttuurin (*Do It Yourself*) ja -toiminnan kehtoina⁷. Useat ryhmien ideat muistuttavat avoimen vertaistuotannon Fablab-konseptista (<http://en.wikipedia.org/wiki/Fablab>). Fablab on matalan kynnyksen digitaalisen valmistuksen työpaja ja virtuaalinen vertaisverkosto. Fablab-konsepti on suunniteltu erityisesti palvelemaan alueellisten yhteisöjen tarpeita ja ongelmanratkaisua.

Digitaaliset välineet auttavat kaikkien yllä mainittujen toteuttamisessa: työvälineinä, monikäyttöisinä kosketusnäyttöinä (äänestykset, taide), samanmielisten löytämisessä, informaation jakamisessa, demokraattisissa prosesseissa. Jos digitaalisin apuvälinein saadaan nostettua asukkaiden osallistuminen ja toiminta itsestään selväksi osaksi esikaupunkien toimintaa, samalla myös eri ikäryhmät ja eritaustaiset ihmiset kohtaavat toisensa.

Ryhmien ideoimia esikaupunkeja mullistavia mustia joutsenia ovat esimerkiksi palkkatyöajan puolittaminen, joka mahdollistaisi todellisen kansalaisyhteiskunnan, fuusioreaktori tai muu ehtymätön energialähde, maailmankaupan romahtaminen tai jokin muu yllättävä katastrofi, jotka johtaisivat tiiviisiin paikallisyhteisöihin; niukkuus ja katastrofit ohjaisivat keskittymään olennaiseen ja edistäisivät vahvaa merkityskokemusta. Mustien joutsenten ja niiden mahdollisten vaikutusten hahmottaminen oli mentaalinen ennakointiharjoitus, joka sujui juohevasti. Osallistujilla oli vapaat kädet tunnistaa mustia joutsenia ja valita niistä kiinnostavin

---

⁷ Kalifornialainen tulevaisuudentutkimusinstituutti Institute for the Future on vastikään julkaissut raportin DIY-kulttuurin tulevaisuuksista. Raportti löytyy osoitteesta www.iff.org/OpenFabReport.

työskentelynsä. Mustia joutsenia tunnustettiin laajalla skaalalla - niin tekniikan ja talouden alueelta kuin myös sosiaalisen ja kulttuurisen kentän tiimoilta. Työskentelyssä oivallettiin hyvin myös se, että musta joutsen voi vaikutuksiltaan olla positiivinen tai negatiivinen.

Esikaupunkien uuden yhteisöllisyyden aktivoimisessa on ainakin kolme kriittistä pistettä. Ensinnäkin, kuinka välttää yhteisöllisyyden ahdistava yhdenmukaisuus? Ilmeinen vastaus on luoda mahdollisuuksia, jotta samanmieliset löytävät toisensa ja voivat alkaa yhdessä kehitellä erilaisia aktiviteetteja. Samanmielisten yhteisöllisyydessä on kuitenkin klikkiytymisen ja ryhmien eriytymisen vaara. Toisaalta, vaikka ihmiset aktivoituivat ensisijaisesti omassa viiteryhmässään ja samanmielisten kesken, lisääntynyt sosiaalisuus ja asukasaktiivisuus lisännevät myös ryhmien välisiä yhteyksiä.

Toinen kysymys liittyy motivaatioon. Kuinka saada ihmiset todella mukaan toimimaan, muodostamaan yhteisöjä ja kehittämään aluettaan? Paikallisdemokratia ja vastuunkanto omasta elinpiiristä ei ole vain hauskaa itsen toteuttamista. Pelkkä ”hyväntekeväisyydestä” saatu hyvä mieli ei aina riitä. Jos ihmiset kuitenkin saavat todella muovata ympäristöstä itselleen mieluista ja osallistua lähialueensa päätöksentekoon, lopputulokset voivat olla niin tyydyttäviä, että ne korvaavat nähdyn vaivan. Omaehtoinen yhdessä tekeminen ja osallistuminen ovat usein myös sinänsä palkitsevaa. Erityisen motivoivaa alueen yhteisestä kehittämisestä saadaan, jos ihmisten harrastustoimintaa saataisiin sovellettua esikaupungin luomiseen. Lisäksi arkisestakin puurtamisesta voi tehdä mielekästä. Jos esimerkiksi aluebudjetti on esitetty niin kirjalliselta kuin visuaaliselta tyyliltään kiinnostavasti, siihen on huomattavasti helpompi tarttua kuin byrokratianpölyisiin paperinivaskoihin. Se mikä kelpaa virkamiehelle, tuskin sopii asukkaiden pirtaan.

Kolmas keskeinen esikaupunkien kehittämisen kysymys tai teema liittyy juuri toiminnan tyyliin. Tulevaisuuden kaupunki, koko yhteiskunta sekä niiden päätöksenteko ja toimintatavat voivat olla tyyliltään huomattavankin epämuodollisia. Vapaa-ajan maailma ujuttautuu työhön ja päinvastoin, raikas epämuodollisuus rakenteiden jäykkään muodollisuuteen. Julkinen ja yksityinen sektori tarjoavat alustoja, joita kansalaiset, asukkaat, työntekijät ja kuluttajat soveltavat. Alusta voi olla asukasyhdistysten tai yritysten tarjoama työtila innostuneille amatööreille tai vaikkapa hyvin muotoiltu nettipalvelu. Platform-ajatusta mukaillen Berliinin suljetulle Templehofin lentokentälle on rakennettu puisto, joka koostuu kahdesta elementistä: vanhasta kiitoradasta ja kuljetusteistä sekä valtavista ruohokentistä. Kaupunkilaiset ovat täyttäneet yksinkertaisen alustan erilaisten toimintojen kirjolla pyöräilyä ja ”purjeskeittauksesta” kaupunkiviljelyyn ja perinteiseen pikniköintiin. Luova ympäristö, asukkaiden aktiivisuus ja hybriditilat liittyvät kaikki julkisen ja yksityisen sfäärin uudelleen sekoittumiseen (ks. esim. Heinonen & Ruotsalainen 2012c). Elämismaailman ja systeemimaailman lomittuminen voi olla eräs keskeisimmistä tulevaisuuden yhteiskuntaa muovaavista trendeistä.

Esikaupunkien – ja miksei myös kaupunkikeskustojen – tulevaisuus löytyy ruohonjuurten kuhinasta ja ravinteikkaasta maaperästä. Se näkyy pienimuotoisen puuhastelun puroina, mutta yhä enemmän myös yhteiskunnan rakenteissa ja lainsäädännössä. Luovaa potentiaalia voi löytyä esimerkiksi ihmisten harrastusinnostuneisuuden valjastamisesta taloudelliseen toimintaan ja yhdessä oppimiseen. Iso-Britannian kansalaisyhteiskunnalle valtaa ja vastuuta siirtävä Big Society -yhteiskuntakokeilu on eräs vahva signaali siitä, että muutos kannattaa ottaa todesta.

ELOISA-hankkeen kolmannessa ja viimeisessä, vuonna 2013 pidettävässä tulevaisuuslinikassa tässä julkaisussa raportoidun tulevaisuusklinikan tärkeimpiä ja kiinnostavimpia sovelluksia ja sovellusaihoita vietään edelleen eteenpäin. Kehitettyjä ideoita jatkojalostetaan ja testataan, suunnittelemalla niiden konkreettista toteutusta sekä nivomalla niitä ELOISA-hankkeen kohdealueisiin.

KIRJALLISUUTTA

- Donkin, Richard (2010) *The Future of Work*. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Ford, Kristina (2010) *Trouble with City Planning*. Yale University Press, New Haven.
- Glenn, J. & Gordon, T. (2009) *Futures Research Methodology V3.0 cd*. Millennium Project.
- Glenn, J., Gordon, T. & Florescu, E. (2010) *2011 State of the Future*. Washington. Tilattavissa: www.millennium-project.org/millennium/2011SOF.html
- Heinonen, Sirkka (2010) Kurkistuksia kaupunkiasumisen tulevaisuuksiin. Tulevaisuusklinikan 14.6.2010 tulokset. Tutu e-julkaisu 5/2010. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 46 s. ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2010-5.pdf.
- Heinonen, Sirkka (2008b). Riskikäsitteen moniulotteisuus tulevaisuudentutkimuksessa. *Futura* 4/2008, 5–16. Helsinki.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2012) Tulevaisuuksien provokaatio – esikaupungit mahdollisten maailmojen näyttämönä. Alustus ELOISA-hankkeen toisessa tulevaisuuslinikassa “Opportunity” 16.4.2012, Burtz-sali, Helsinki.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (toim.) (2012b) Tietoyhteiskunnan tuolle puolen. Tiekartta digitaalisten palvelujen merkitysyhteiskuntaan. LVM ja Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Helsinki, 14 s.
- Heinonen, Sirkka & Ruotsalainen, Juho (2012c) Kohti ubiikkia oppimista AEL 2012–2050. Aikamatka koulutuksen, teknologian ja työn tulevaisuuksiin. AEL-futuriikki. Helsinki, 89 s.
- Heinonen, Sirkka ja Tuominen Anu (toim.) (2006) Matkalla tulevaisuuteen - innovatiivisia avauksia tulevaisuuden asumiseen, liikkumiseen ja yrittäjyyteen. VTT Tutkimusraportti VTT-R-09398-06. Espoo, 101 s. + liitteet 12 s.
- Heinonen, S. & Hietanen, O. & Ruotsalainen, J. (2011) Mustat joutsenet Turun kulttuuripääkaupungissa. 27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen Tulevaisuuslinikoiden raportti. Tutu e-julkaisu 13/2011, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 63 s. ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011_13.pdf.
- Heinonen, S. & Kurki, S. & Laurén, L-M & Ruotsalainen, J. (2011) Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuuslinikka ”Perspective” 27.10.2011. Tutu e-julkaisu 12/2011, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 57 s. ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011_12.pdf.
- Heinonen, S. & Hietanen, O. & Kiiskilä, K. & Koskinen, L. (2004) Kestäkö tietoyhteiskunta? Suomen ympäristö 603.
- Leadbeater, Charles (2011) What Makes Cities Creative? creativecities.britishcouncil.org/files/data/kb/cc_-_charlie_leadbeater_think_piece.pdf.

Lehtovuori, Panu (2012) Suburban Scenarios: Between new cultural sensibilities and the demand for "urban" density. Suburban Futures 16.2.2012.

Meadows, D, Meadows D.L. & Randers J. (1993) Ylittävät kasvun rajat. Maailmanyhteisön romahdus vai kestävä tulevaisuus? (Vuonna 1992 julkaistun teoksen Beyond the Limits suomennos). Tulevaisuuden tutkimuksen seuran julkaisusarja Acta Futura Fennica No. 4, Painatuskeskus, Helsinki.

Pine, Joseph & Korn, Kim (2011) Infinite Possibility: Creating Customer Value on the Digital Frontier. Berrett-Koehler Publishers, San Fransisco.

Randers , Jorgen (2012) 2052: A Global Forecast for the Next Forty Years. Rotterdam, the Netherlands. Report to the Club of Rome.

Shirky, Clay (2009) Here Comes Everybody. How Change Happens When Everybody Come Together. Penguin Books, London.

Taleb, Nassim (2007) Musta joutsen: Erittäin epätodennäköisen vaikutus. Suom. Kimmo Pietiläinen. Helsinki, Terra Cognita.

Tapscott, Don (1998) Growing Up Digital. The Rise of the Net Generation. McGraw-Hill, New York.

Williams, Daniel E. (2007) Sustainable Design: Ecology, Architecture and Planning.

LIITE 1. KUTSU JA OHJELMA

Arvoisa Asiantuntija!

Kutsumme Teidät osallistumaan Tekesin TILA-ohjelman ELOISA-hankkeen (Elävä esikaupunki) toiseen Tulevaisuusklinikkaan ”*Opportunity*”.

Tulevaisuusklinikassa **syvennetään ja työstetään eteenpäin** ensimmäisen Tulevaisuusklinikan keskeisiä teemoja. Tulevaisuusklinikkaan osallistuminen ei edellytä osallistumista edelliseen klinikkaan. Ensimmäisen klinikan kuvaus ja tulokset löytyvät raportista ”Elämykselliseen yhteisöllisyyteen” (http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2011_12.pdf). Tässä klinikassa pohditaan jo kerättyjen ideoiden ja teemojen avaamia **uusia mahdollisuuksia ja käytännön sovelluksia** esikaupunkien elävöittämiseksi sekä tarkastellaan niihin liittyviä **ongelmia ja haasteita**. Ensimmäisessä tulevaisuusklinikassa haettiin uusia, nousevia ideoita tarkastelemalla heikkoja signaaleja. Nyt keskitytään toimintaympäristön hahmottamisessa trendeihin ja mustiin joutseniin (= yllättävä tapahtuma, jolla on suuria vaikutuksia). Trendeistä fokuksessa ovat erityisesti **sukupolvien ja digitaalisten palveluiden kehitysnäkymät**.

Toivomme saavamme sitovat ilmoittautumisenne mahdollisimman pian, mutta viimeistään 5.4. osoitteeseen juho.ruotsalainen@utu.fi. Tilaisuus on maksuton ja mukaan mahtuu ensimmäiset 25 ilmoittautunutta. Ilmoittautuneille lähetämme tarkemman ohjelman ja Tulevaisuusklinikkaan orientoivaa taustamateriaalia

Tervetuloa!

Professori Sirkka Heinonen ja projektitutkija Juho Ruotsalainen
Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Helsingin toimisto, Turun yliopisto
Future of Media and Communications (FMC) <https://sites.google.com/site/futuremediac/>

Elävä Esikaupunki (ELOISA) -hanke/Tekesin TILA-ohjelma

TULEVAISUUSKLINIKKA 2 ”OPPORTUNITY”

16.4.2012 Burtz-Sali, Helsinki

OHJELMA

13.00–13.10	Tervetuliaissanat ja esittelykierros
13.10–13.30	Professori Sirkka Heinonen ”Tulevaisuuksien provokaatio”
13.30–13.40	Tulevaisuuskkuna

SESSIO 1

13.40–14.40	Tulevaisuuspyörätyöskentely
-------------	-----------------------------

SESSIO 2

14.40–15.40	Ristiinpölytys
15.40–16.00	Työskentelyn purku ja loppukeskustelu

LIITE 2. OSALLISTUJAT

Elävä esikaupunki (ELOISA) -hankkeen toinen Tulevaisuusklänikka "Opportunity"

16.4.2012

Burtz-Sali, Helsinki

Nimi	Organisaatio	Ryhmä
Amberla, Sofia	LPR-Arkkitehdit	1
Heikkinen, Tero	Aalto/Lähiö2072	3
Huikari, Jukka	TeKes	3
Kiuru, Juho	Kuluttajatutkimuskeskus	2
Kivistö, Marko	Neapo Oy	1
Krokfors, Karin	Arkkitehtitoimisto Karin Krokfors Oy	1
Kytö, Hannu	Ympäristöministeriö	1
Leinonen, Anna	VTT	1
Mantere, Johanna	Turun yliopisto	1
Mäkeläinen, Tarja	VTT	3
Pitkänen, Tiina	Tampereen yliopisto	2
Romppanen, Mervi	Espoon kaupunki	2
Santaoja, Tero	Helsingin kaupunki	3
Savikko, Teuvo	Espoon kaupunki	3
Siivola, Mari	Helsingin kaupunki	2
Varho, Vilja	Tulevaisuuden tutkimuskeskus	2
Moderattorit	Tulevaisuuden tutkimuskeskus	
Heinonen, Sirkka		
Kurki, Sofi		
Laurén, Leena-Maija		
Ruotsalainen, Juho		

LIITE 3. ENNAKKOKYSELYSYSTEIN VASTAUKSET

Millaisia tai mitä valitsemaasi teemaa toteuttavia käytännön toimintatapoja, sovelluksia ja palveluja sinä haluaisit kaupunkiisi?

Vastaus 1:

Jos ajattelee toimimista ruohonjuuritasolta ylös, täytyisi olla useita eri ryhmiä esim. teemoittain, joissa pääsisi asukkaat vaikuttamaan. Tekemisen pitäisi olla aitoa, konkreettinen asia käsiteltäväksi ja siihen mukaan kunnon tiedotus ja seuranta. Oltaisiin ihan ajan hermoilla koko ajan missä mennään. Syötteitä voisi tulla myös eri kanavia pitkin ryhmää kiinnostavista asioista.

Vastaus 2:

Kaavoituskatsauksen lisäksi **mahdollisuuskatsauksia**, joilla avataan julkisiksi alueita, taloja, tiloja, uusiokäyttöön. Alueiden ja tilojen käyttö nostetaan julkiseen keskusteluun ennen kuin niiden käytöstä/toteuttajasta on jo tehty päätös. Idea helpottaisi ryhmärakentamista ja mahdollisesti uusia ajatuksia tilojen lomittaiskäytöstä.

Vanhustentaloista, koululaisten puistoista tms. tulisi luoda käyttäjäkunnaltaan enemmän sekoittuneita pieniä kaupunginosataloja, joissa voisi olla ihmisten lisäksi myös eläimiä, joiden hoitoon eri ryhmät osallistuvat.

Näiden keskustusten ympärille puistoja, joissa koristekasvien sijaan hyötypuutarhaa, esim. omenapuutarha.

Kaupunginosatalojen yhteyteen voisi koota tietoa alueen historiasta, kehittämisalueista, yrittäjistä, taiteilijoista ja muista aktiivisista toimijoista.

Asuntoihin enemmän **muuntojoustavuutta**: loft-tyyppisiä tilaratkaisuja, joista rajattavissa työskentely/nukkuma yms. soppia tarpeen mukaan.

Asumiseen lomitettava pienviljelyn lisämahdollisuudet: uusien asuntojen autopaikkanormin rinnalla **normi uusista istutuspalstoista tai talopuutarhasta**, uusiin asuntoihin viherikkunat, joissa pienimuotoinen viljely mahdollista myös talviaikaan ja kehiteltävä vastaavia ratkaisuja myös nykyisiin rakennuksiin.

Vastaus 3:

Julkisten palvelujen yhteiskäyttöä, **kuten koulujen ja koulupihojen yhteiskäyttö**, seniorit ja juniorit

Elinkeinoelämän ja julkisen sektorin yhteistyötä, erityisesti julkisen ympäristön parantamisessa

Julkisten olohuoneiden toteuttaminen P-P-mallilla (Peer-to-peer-, vertaismallilla)

Esikaupunkipihojen ja alueiden uudenlaiset käytöt, kuten kaupunkiviljely, tapahtumatoiminta

Vastaus 4:

Kaupunginosavaltuustot ja –toimikunnat on tekstissäkin mainittu kannatettava idea. Myös kaupungin-osayhdistyksiä nykyistä parempi hyödyntäminen olisi suotavaa. Esimerkiksi Lauttasaariseura on käsittääkseni varsin aktiivinen ja on tehnyt esimerkiksi vastavetona omia ehdotuksia jostain aluetta koskevista kaavoista.

Kaupunkisuunnitteluun osallistuminen olisikin yksi varteen otettava osallistamisen muoto. Kaupunkilaisissa riittää varmasti amatöörejä, jotka olisivat innokkaita osallistumaan alueensa suunnitteluun. Esimerkiksi **talo-forum**-niminen sivusto on täynnä tällaisia entusiasteja.

Myös **vapaaehtoinen syrjäytyminen** kuulostaa mielenkiintoiselta ajatukselta. En tiedä tulisiko esimerkiksi Pikku-Venäjiä tai Pikku-Somalioita nähdä pelkästään uhkina vai myös mahdollisuuksina. Kaupunginosa, josta saa hyvää etnistä ruokaa ja muita palveluja kuulostaa mielestäni mahdollisuudelta

Vastaus 5:

Luontoelementit, joihin liittyvistä palveluista tulee mieleen esimerkki **kaupunkipuutarhasta**, jossa on palkattu puutarhuri, mutta jossa on tilaa myös asukkaiden omille pienille palstoille. Omien palstojen lisäksi kaupungin asukkaiden on mahdollista auttaa muun puutarhan hoidossa puutarhurin opastuksella. Luonto- ja viheralueet ovat kuitenkin joskus ristiriidassa turvallisuuden kanssa, siksi mielenkiintoisia käytännön toteutuksia olisivat kaupungit, joissa on paljon luontoelementtejä mutta joissa on **turvallista kulkea myös pimeällä**. Yksi näkökulma on myös, voisiko kaupunkisuunnittelulla vahvistaa myös **eri vuodenaikojen esikaupunkiluontokokemuksia?**

Vastaus 6:

Perus- ja lähipalvelut kuntoon. Asumisen **hintaa alas!**

Millaiset tai mitkä digitaaliset palvelut auttaisivat valitsemasi teeman toteuttamisessa?

Vastaus 1:

Kiinnostavimpia ovat ainakin **virtuaalityhteisöt ja mobiililaitteiden sovelluspalvelut**. Ryhmäkoontumissa saadaan suoraan ajantasaista dataa, miltä faktat näyttää alueella ja voidaan sitten keskustella, miltä se näyttää asukkaiden ja muiden toimijoiden silmissä ja mielissä.

Vastaus 2:

Kaupunginosan ja pienemmässä mittakaavassa korttelin tai korttelikonaisuuden vuorovaikutteinen sivusto, jossa asukkaat voivat vaihtaa/tarjota/pyytää palveluksia tai tavaraa, digitaalinen sovellus lähikaupan ilmoitustaulusta: eläkeläinen kaipaa seuraa, koululainen läksyntekokaveria, yhdellä on ylimääräisiä taimia viherikunaviljelyyn, joku kaipaa kyytiä mökin suuntaan.

Myös **ammattiavun vaihtokanava**? Samaan kanavaan linkitettyä myös kaupungin mahdollisuuskatsauksia, joissa vuorovaikutteinen mahdollisuuksien pohdinta mahdollista.

Tämä voisi olla mobiilina lisäpalveluna: kun kulkee alueella, saa tiedon kun ohittaa paikan, jossa kehitysmahdollisuuksia tai vapaata **pohdintatilaa tulevaisuudenkäytölle**.

Myös **mahdollisuus kommentoida** paikalla havaittavia jo olemassa olevia erityispiirteitä: hienoa näköalaa tai vieressä olevia muita toimijoita, joiden kanssa voisi muodostua synergiaetuja.

Vastaus 3:

Sosiaalinen media, joka kokoaa toimijat sekä toimii runkona

Vastaus 4:

Kaikki ajanvaraukset nettiin.

Vastaus 5:

Facebook-rymän ”Ruoholahti asuu” sivulla voi ilmoittaa esimerkiksi halustaan myydä vanha pyörä, perustaa lukupiiri tai jalkapallojoukkue, tai kutsua kaupunginosan asukkaat spontaanille piknikille kauniina kesäpäivänä.

Parhaassa tapauksessa sivut olisivat **vuorovaikutuksessa** toistensa kanssa ja esimerkiksi naapurikaupunginosan asukas voisi tarttua johonkin naapurikaupunginosan sivun tarjoukseen tai eri kaupunginosissa perustetut jalkapallojoukkueet voisivat perustaa yhdessä sarjan. Sivulla voisi käydä myös leikkimielistä kilpailua kaupunginosien välillä.

PehmoGIS-menetelmällä kartalle voi merkitä esimerkiksi mieluisia ja epämieluisia paikkoja.

Vastaus 6:

Esikaupunkipuutarhalla voisi olla oma informaationsivusto, jolla tiedotettaisiin toimintamahdollisuuksista, ja jolla voisi keskustella toimintatoiveista.

Kaupungin **turvallisuuden parantamiseksi** voisi olla samantapainen palvelu, jossa asukkaat voisivat kertoa paikkakokemuksistaan mm. paikoista, joissa ei ole miellyttävä kulkea ja mahdollisista parannusehdotuksista. Yksi palvelu voisi olla myös jonkinlainen välitöntä turvallisuuden tunnetta parantava sovellus puhelimessa, joka luotaisi ympäristöä tai joka olisi välittömässä yhteydessä paikallisiin vartijoihin.

Kommentoi vapaasti jotain näkökulmaa tai sovellusaihiota

Vastaus 1:

Paikat ja tilat, joissa on mahdollista yhdistää ympäristöihin jokin **myönteinen aistikokemus** näköaistin lisäksi ovat tavoiteltavia ja lisäävät merkityksen tuntua paikkoihin ja tiloihin: Puisto, missä puista voi **poimia omenoita syötäväksi** tai koti jossa voi viljellä yrtejä ruokaan antavat kokemuksia myös maku- ja tuntoaistille.

Paikkojen merkityksen lisäämistä voi pohtia myös sen kautta että aistien lisäksi etsitään kosketuspintaa yhteiseenkin kokemusmuistiin, historiaan ja aikakäsitykseen: paikka, jonka historiasta on tietoa ja jonka tulevaisuuden suhteen parhaimmillaan on omakohtaisia tai yhteisöllisiä unelmia tuntuu varmasti merkityksellisemmältä kuin paikka josta ei tiedä mitään tai minkä suhteen ei ole toiveita. Eli kootusti, mitä enemmän paikka tai tila ihmistä jollain tasolla koskettaa – aistit, muistot, haaveet tms. – sitä enemmän ihminen on valmis antamaan hyvää itsestään myös takaisin ympäristön suuntaan.

Vastaus 2: Erityisen kiinnostava on **Google Gogglesit** ja sen tarjoamat mahdollisuudet, siitä kuulen ja keskustelen mielelläni lisää.

Vastaus 3: **Toimiva, kestävä ja hyvinvointia lisäävä yhdyskuntarakenne** kunniaan!

AIKAISEMPIA TUTU e-JULKAISUJA

- 6/2012 Joki, Laura: Suomen henkilöautoliikenteen tulevaisuus. Skenaarioita vuoteen 2030.
- 5/2012 Vehmas, Jarmo – Luukkanen, Jyrki – Kaivo-oja, Jari – Panula-Ontto Juha & Allievi Francesca: Key Trends of Climate Change in the ASEAN Countries. The IPAT Decomposition Analysis 1980–2005.
- 4/2012 Heinonen, Sirkka – Ruotsalainen, Juho & Kurki, Sofi: Luova tulevaisuustila ja tulevaisuuden osaamisen ennakointi.
- 3/2012 Nurmi, Timo – Ahvenainen, Marko & Hietanen, Olli: Etelä-Suomen kuljetuskäytävä 2030. ELLO-tulevaisuusprosessin loppuraportti.
- 2/2012 Kirveennummi, Anna – Mattinen, Laura & Kähkönen, Johanna (toim.): Ruista ja sisua – Varsinais-Suomen ruokaketjun vahvuudet, nykytila ja tulevaisuus.
- 1/2012 Nufar Finel & Petri Tapio: Decoupling Transport CO₂ from GDP.
- 15/2011 Lakkala, Hanna & Vehmas, Jarmo (eds): Trends and Future of Sustainable Development. Proceedings of the Conference “Trends and Future of Sustainable Development”, 9–10 June 2011, Tampere, Finland.
- 14/2011 Heinonen, Sirkka – Kurki, Sofi & Ruotsalainen, Juho: Kohtaamisten kuunsillalta voimaantumisen valtamerelle. Luova tulevaisuustila -pilotti Helsingin kaupunginkirjastossa.
- 13/2011 Heinonen, Sirkka – Hietanen Olli & Ruotsalainen, Juho: Mustat joutsenet Turun kulttuuripääkaupungissa. 27.5.2011 ja 3.11.2011 pidettyjen Tulevaisuusklonikoiden raportti.
- 12/2011 Heinonen, Sirkka – Kurki, Sofi – Laurén, Leena-Maija & Ruotsalainen, Juho: Elämykselliseen yhteisöllisyyteen. Elävä esikaupunki -hankkeen tulevaisuusklonikka ”Perspective” 27.10.2011.
- 11/2011 Kauppinen, Veli-Matti – Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: Building The Future Of European Life-Long Learning Strategies and Policies: Defining Critical Key Drivers Of Lifelong Learning In Europe.
- 10/2011 Myllylä, Yrjö – Sajeve, Maurizio - Kaivo-oja, Jari & Aho, Samuli: iKnow Delphi 2.0/National Survey – Country Report Finland. iKnow Project – Word Package 5. www.iknowfutures.eu.
- 9/2011 Nurmi, Timo – Vähätalo, Mikko & Saarimaa, Riikka: Magneettiteknologiaklusteri 2020.

Tutu e-julkaisuja 7/2012

Sirkka Heinonen ja Juho Ruotsalainen

IHMISTEN KAUPUNKI 2030

Elävä esikaupunki -hankkeen 2. tulevaisuusklonikka ”Opportunity”
16.4.2012

ISBN 978-952-249-144-2

ISSN 1797-1322